

Mladi za napredek Maribora 2017

34. srečanje

DAVČNE BLAGAJNE:

Nov korak v boju proti sivi ekonomiji

Raziskovalno področje: EKONOMIJA

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Avtor: URŠKA KOKOT, MARUŠKA ŽUNKOVIČ,
JULIJA MARSEL FICKO

Mentor: LIDIJA KODRIN

Šola: II. GIMNAZIJA MARIBOR

Maribor, februar 2017

Mladi za napredek Maribora 2017

34. srečanje

DAVČNE BLAGAJNE:

Nov korak v boju proti sivi ekonomiji

Raziskovalno področje: EKONOMIJA

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

Maribor, februar 2017

Kazalo vsebine

POVZETEK	6
ZAHVALA.....	7
1. UVOD IN CILJI.....	8
2. HIPOTEZE.....	10
3. TEORETIČNI DEL.....	11
3.1. Zakon o davčnem potrjevanju računov	11
3.2. Postopek uvedbe davčne blagajne	12
3.3. Nadzor in prekrški	16
3.4. Devetmesečni učinki uvedbe davčnih blagajn.....	16
3.5. Kaj je siva ekonomija in kakšna je njena obsežnost v Sloveniji?	18
3.5.1. Obseg.....	18
3.5.2. Posledice.....	20
3.5.3. Ukrepi.....	20
3.5.4. Davčne blagajne v drugih državah	21
3.6. Nagradna igra	22
4. METODOLOGIJA.....	23
4.1. Postopki zbiranja podatkov	23
4.2. Postopki obdelave podatkov	25
5. REZULTATI RAZISKAVE IN INTERPRETACIJA	26
5.1. Rezultati raziskave o vplivu davčnih blagajn na posameznika	26
5.2. Intervjuji s podjetniki.....	33
5.2.1. Prodajalec hitre prehrane.....	33
5.2.2. Frizerka.....	33
5.2.3. Pleskar	34
5.2.4. Taksist	34

5.2.5.	Zaposleni v pekarni	34
5.2.6.	Lastnica cvetličarne.....	34
5.2.7.	Lastnica kavarne.....	35
5.2.8.	Mesar na Mariborski mestni tržnici	35
5.2.9.	Lastnica gostinskega lokala in restavracije	35
5.3.	Intervju s Finančno upravo RS oz. direktorjem Finančne uprave Dravograd	37
5.4.	Intervju z zaposleno v Upravi za nadzor na FURS-u	41
5.5.	Analize ekonomskih člankov.....	44
6.	PREVERJANJE ZASTAVLJENIH HIPOTEZ IN ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA.....	49
7.	POMEMBNE UGOTOVITVE RAZISKAVE IN PREDLOGI.....	51
8.	SKLEPI	54
9.	DRUŽBENA ODGOVORNOST.....	55
	Priloga 1: Spletna anketa o vplivu davčnih blagajn na posameznika	56
	Priloga 2: Opomnik za intervjuje s podjetniki	58
	Priloga 3: Opomnik za poglobljeni intervju s Finančno upravo RS oz. direktorjem Igorjem Švarcem.....	58
	Priloga 4 : Opomnik za poglobljeni intervju z zaposleno v Upravi za nadzor, Finančne uprave RS	59
	VIRI IN LITERATURA	60

Kazalo slik

Slika 1: Potek raziskovalnega procesa	9
Slika 2: Prilagojena vsebina računa	14
Slika 3: Obvestilo, ki ga mora zavezanec izobesiti	15
Slika 4: Obseg sive ekonomije po svetu.....	19

Kazalo grafov

Graf 1: Spol.....	26
Graf 2: Starostna kategorija.....	27
Graf 3: Struktura odgovorov glede na to, ali se je anketirancem v prejšnjem letu zgodilo, da so ostali brez računa.....	27
Graf 4: Struktura odgovorov glede na to, kolikokrat so anketiranci ostali brez računa.....	28
Graf 5: Struktura odgovorov glede na to, kje prodajalec anketirancem ni izdal računa.....	29
Graf 6: Struktura odgovorov glede na odziv anketirancev v primeru, da računa ne bi dobili.....	30
Graf 7: Struktura odgovorov glede na to, ali je anketiranca v preteklem letu ob izhodu iz poslovnega objekta ustavil davčni inšpektor.....	30
Graf 8: Struktura odgovorov glede na strinjanje s trditvijo.....	31

Kazalo tabel

Tabela 1: Struktura odgovorov anketirancev glede na stopnjo strinjanja s trditvijo.....	32
---	----

POVZETEK

Siva ekonomija, problem, s katerim se soočajo vse sodobne družbe. Nemogoče jo je izničiti, zagotovo pa lahko storimo marsikaj, da jo omejimo. V vsakdanjem življenju se navadno ne zavedamo pomembnosti neregistrirane proizvodnje, zaposlenosti in dohodka, vendar po podrobnem premisleku spoznamo, da se zaradi neobdavčenih storitev v sistemu pretaka ogromno neprijavljenega denarja, ki bi lahko bil v korist vsem nam. Slovenija je pred približno enim letom rešitev našla v davčnih blagajnah. Pa so res tako učinkovite? V empiričnem delu naše raziskovalne naloge smo skozi ankete, intervjuje ter preučevanje časopisnih člankov odkrivale pozitivne in negativne plati davčnih blagajn. Ker so mnenja o njih deljena, smo si želele ustvariti sliko karseda širokega kroga ljudi. Po eni strani izredno učinkovite, po drugi pa naj bi predstavljale samo ogromno nepotrebne papirologije in stroškov. Država, podjetniki in potrošniki na njih gledajo iz povsem različnih zornih kotov in me smo spoznale vse vidike.

ZAHVALA

Zahvaljujemo se mentorici, ki nas je skozi našo raziskovalno nalogo strokovno vodila in usmerjala z nasveti. Posebna zahvala gre tudi zaposleni v Upravi za nadzor Finančne uprave RS, ki nam je podala nekaj informacij in gradiva, in vsem podjetnikom, ki so nam bili pripravljeni podati svoje mnenje.

Hvala tudi direktorju Finančne uprave Dravograd, za pomoč pri zbiranju podatkov in sodelovanju v intervjuju.

Posebna zahvala tudi vsem, ki so kakorkoli drugače pripomogli k nastanku naše raziskovalne naloge.

1. UVOD IN CILJI

Tako v Sloveniji kot tudi po svetu se države vsakodnevno ukvarjajo s problemom sive ekonomije. Republika Slovenija je z uvedbo davčnih blagajn poskušala zmanjšati obseg sive ekonomije, ki po podatkih iz SURS-a za leto 2010 znaša 8,3% BDP, povečati javnofinančne prihodke, učinkoviteje pobirati obvezne dajatve, zagotoviti večjo zaščito potrošnikov in pravičneje porazdeliti davčno breme med zavezance.

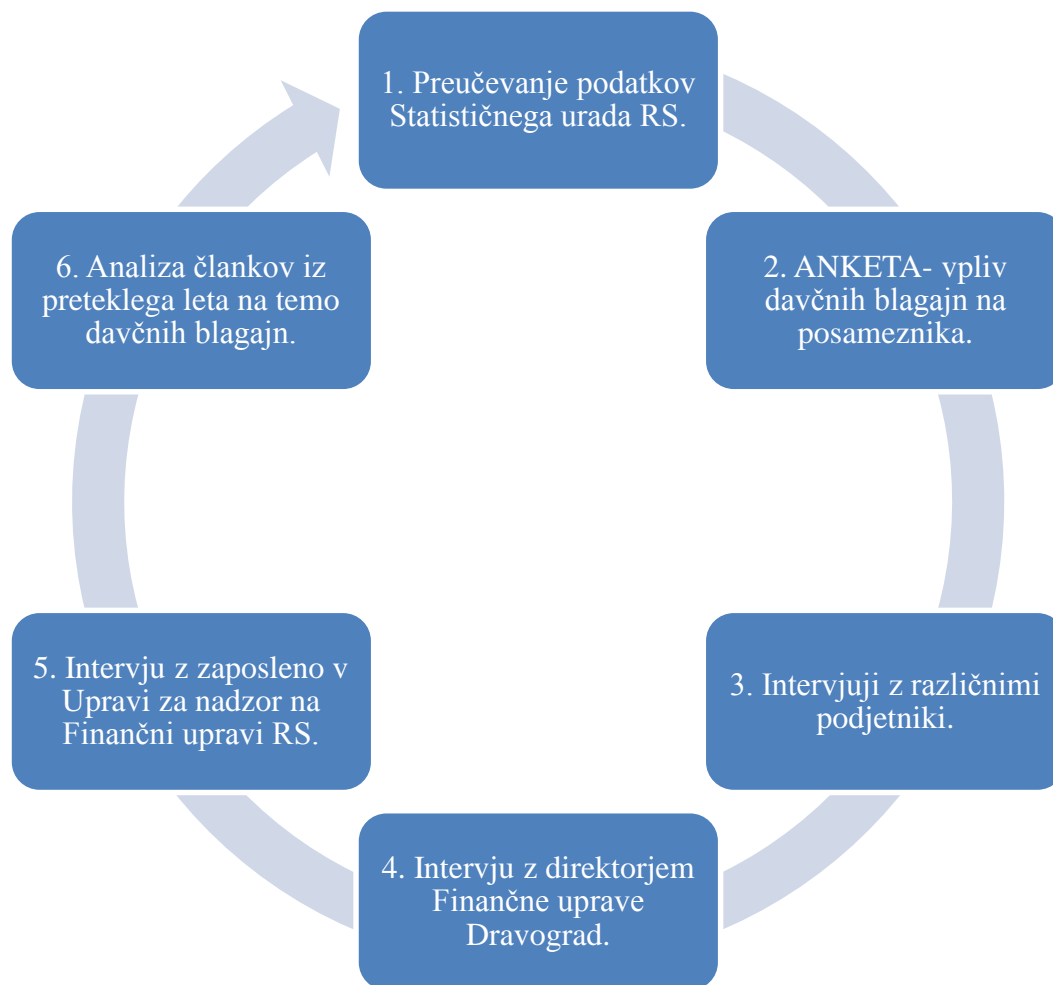
Temeljno raziskovalno vprašanje, ki smo si ga zastavile, je, kako davčne blagajne vplivajo na posameznika, podjetje in državo.

V raziskovalni nalogi smo si zastavile naslednje cilje:

- Ugotoviti, ali so davčne blagajne učinkovit sistem v boju proti sivi ekonomiji. Prvi cilj smo dosegle s preučevanjem statističnih podatkov na spletni strani Finančne uprave Republike Slovenije, z analizo člankov na temo davčnih blagajn iz preteklega leta 2016, za še več informacij smo intervjuvale zaposleno v upravi za nadzor na FURS-u, zanesljivost pridobljenih podatkov pa nam je potrdila tudi Finančna uprava Republike Slovenije.
- Ugotoviti, kako je uvedba davčnih blagajn vplivala na posameznika (potrošnika), ter posameznikove doseganje izkušnje z davčnimi blagajnami. Drugi cilj smo dosegle s spletnim anketnim vprašalnikom.
- Ugotoviti, kako je uvedba davčnih blagajn vplivala na podjetnike. V ta namen smo izvedle intervjuje z različnimi podjetniki (gostinec, pek, taksist, cvetličar...), analizirale pa smo tudi najrazličnejše članke na temo davčnih blagajn iz leta 2016.
- Ugotoviti, kakšen vpliv imajo davčne blagajne na državo. Četrty cilj smo dosegle s preučevanjem statističnih podatkov na spletni strani finančne uprave Republike Slovenije, z intervjujem z zaposleno v Upravi za nadzor na FURS-u ter s sodelovanjem z gospodom Igorjem Švarcem, direktorjem Finančnega urada Dravograd.
- Ugotoviti, kako država nadzoruje kršitelje in kakšne so kazni za le te, tudi odgovore na ta vprašanja smo dobile s pomočjo sodelovanja z gospodom Švarcem in Finančno upravo Republike Slovenije.
- Ugotoviti, na katerih področjih najpogosteje prihaja do neizdajanja računov oziroma do izdajanja davčno nepotrjenih računov. Te podatke smo pridobile s spletnim anketnim

vprašalnikom ter intervjujem s FURS-om. Z intervjuji nekaterih podjetnikov pa smo te podatke tudi potrdile.

- Ugotoviti načine, kako je še vedno možno goljufati sistem. V ta namen smo izvedle intervjuje z različnimi podjetniki.

Slika 1: Potek raziskovalnega procesa

Vir: Lastni vir

2. HIPOTEZE

Pred našim raziskovanjem smo si postavile tri hipoteze in štiri raziskovalna vprašanja, ki smo jih skozi raziskovanje potrdile ali ovrgle.

Hipoteza 1: Do kršitev ne izdajanja računov najpogosteje prihaja v gostinskih lokalih.

Hipoteza 2: Večini anketirancev je vseeno, če jim izdajo račun ali ne.

Hipoteza 3: Vsaj 30% anketirancev je pri izhodu iz poslovnega prostora ali po opravljeni storitvi že ustavil davčni inšpektor.

Raziskovalno vprašanje 1: Kako so davčne blagajne spremenile poslovanje podjetnikov?

Raziskovalno vprašanje 2: Katere so najpogostejše kršitve oz. nepravilnosti na področju delovanja davčnih blagajn in koliko denarja se je na ta račun prililo v državni proračun?

Raziskovalno vprašanje 3: Kakšen je smisel nagradne igre zbiranja računov («Vklopi razum, zahtevaj račun») in kakšni so odzivi nanjo?

Raziskovalno vprašanje 4: Kakšna so bila pričakovanja FURS- a in ali so davčne blagajne izpolnile le-ta?

Hipoteze številka 1, 2 in 3 smo preverile s kvantitativno raziskavo, uporabile smo metodo anketiranja. S kvalitativno raziskavo smo poiskale odgovore na raziskovalna vprašanja. Za metodo smo uporabile poglobljene intervjuje.

3. TEORETIČNI DEL

Da bi bolje razumele raziskovano tematiko, smo poiskale nekaj teoretičnih informacij. Preučile smo Zakon o davčnem potrjevanju računov, način poslovanja z davčno blagajno, prekrške in kazni, devetmesečne učinke uvedbe davčnih blagajn v RS, učinkovitost davčnih blagajn v tujih državah, nagradno igro zbiranja računov »Vklopi razum, zahtevaj račun« in opredelile sivo ekonomijo.

3.1. Zakon o davčnem potrjevanju računov

S 15. julijem je bil v Sloveniji sprejet Zakon o davčnem potrjevanju računov (ZDavPR, Uradni list RS št. 57/15, 20. 07. 2015), ki je prišel v uporabo 2. januarja 2016. Novo sprejeti zakon predstavlja »sistem, v katerem so blagajne zavezancev preko spleta povezane s centralnim informacijskim sistemom Finančne uprave RS. Finančna uprava potrjuje in shranjuje podatke o računih pri gotovinskem poslovanju v postopku njihove izdaje v realnem času. Postopek davčnega potrjevanja računov tvori sistem, ki omogoča sledljivost in učinkovitost nadzora nad izdanimi računi ter bo omejil sivo ekonomijo.« (Zakon o davčnem potrjevanju računov, 2017)

Davčne blagajne so se lahko začele uporabljati že s 1. decembrom 2015, obvezna uporaba pa je od 2. januarja 2016, Zakon o davčnem potrjevanju računov pa predvideva tudi prehodno obdobje (do 31. decembra 2017), v katerem bo še vedno možno uporabljati vezano knjigo računov. (Povzeto po: Davčne blagajne-kdaj in za koga, 2015)

Za uporabo davčne blagajne mora zavezanec izpolnjevati tri pogoje: (prav tam)

- voditi mora evidence in poslovne knjige
- izdati mora račun za dobavo blaga ali storitev
- dobavljeno blago ali storitev sta plačana z gotovino

Zavezanec mora izdati račun prek elektronske naprave (najkasneje, ko je prejeto plačilo z gotovino in dobava opravljena) pri vsaki storitvi oz. dobavi blaga, in ga izročiti prejemniku

storitve oz. kupcu blaga. Ta pa je primoran račun sprejeti in ga zadržati neposredno po izhodu iz poslovnega prostora. Prav tako ga mora na zahtevo predložiti pooblaščenim osebam davčnega organa v skladu z zakonom, ki ureja davčno inšpekcijo. Kupec lahko tudi sam preveri, če so bili njegovi prejeti računi ustrezno prijavljeni finančni upravi. To lahko stori prek posebne mobilne aplikacije ali spletne strani. (Davčne blagajne in vezane knjige računov, 2017)

Možna bosta dva načina izdaje računov:

- Z uporabo elektronske naprave za izdajo računov in s potrditvijo računa v času izdaje, pridobitev EOR kode, s katero bo kupec lahko preveril ali je račun bil potrjen.
- Z uporabo vezane knjige računov in s tem naknadnim pošiljanjem podatkov o tako izdanih računih v roku 10 delovnih dni od dneva izdaje računa preko elektronske povezave. (FURS, Načina izdaje računov, 2015)

3.2. Postopek uvedbe davčne blagajne

Za izvajanje postopka potrjevanja računov bodo morali zavezanci najprej pridobiti namensko digitalno potrdilo za davčne blagajne, ki se bo uporabljalo zgolj za izmenjavo podatkov o računih in poslovnih prostorih. Vsebovalo bo naslednje podatke: ime zavezanca in davčno številko, zaporedno številko potrdila in namen uporabe. Za pridobitev digitalnega potrdila bodo zavezanci morali vložiti elektronsko vlogo prek portala eDavki. En zavezanec bo lahko imel tudi več namenskih digitalnih potrdil, ki pa se lahko uporabljajo različno.

Pred prvo izdajo računa iz davčne blagajne bodo morali zavezanci sprejeti interni akt, ki bo vključeval popis poslovnih prostorov, oznake poslovnih prostorov (te bodo nato sestavni del št. računa) in pravila za dodeljevanje zaporednih števil računov. Interni akt bodo morali pripraviti zavezanci, ki bodo račune izdajali s pomočjo blagajniških sistemov in tudi tisti, ki bodo uporabljali vezane knjige računov. (7 korakov za uvedbo davčne blagajne, 2015)

Številka računa bo morala biti sestavljena iz treh delov: oznake poslovnega prostora zavezanca, oznake elektronske naprave za izdajo računov in zaporedne številke računa. (primer: TRGOVINA1-BLAG2-4251) (FURS, Sestava računa, 2015)

Z uvedbo davčnih blagajn je prišlo tudi do obveznih sprememb sestavin izdanega računa. Poleg že obstoječih določenih podatkov bodo računi morali biti dopolnjeni tudi z novimi elementi, kot so:

- nova oblika številčenja računov (sestavljena iz treh delov)
- čas izdaje računa (ura in minute)
- oznaka fizične osebe, ki je račun izdala (s pomočjo elektronske naprave za izdajanje računov)
- zaščitna oznaka izdajatelja računa (ZOI)*
- enkratna oznaka računa (EOR)**
- QR koda ali črtna koda

* ZOI- »Zaščitna oznaka izdajatelja računa je oznaka, s katero je izdani račun povezan z zavezancem za izvajanje postopka potrjevanja računov in je podatek za ugotavljanje pristnosti izvora računa.« (FURS, ZOI, 2015)

** EOR- »Enkratna identifikacijska oznaka računa je oznaka, ki se programske ustvarja v informacijskem sistemu FURS na podlagi določenega niza podatkov in je potrdilo, da je bil izdani račun prijavljen davčnemu organu.« (FURS, EOR, 2015)

Podjetje xyz
 Davčna ulica 10
 1000 Ljubljana
 ID za DDV: SI87654321

sestavljena številka računa po predpisu →

RAČUN št.: TRG1-BLAG2-465

Ljubljana, 2. 1. 2016 **Ura:15:03** ← točen čas izdaje računa

Naziv	Cena	Količina	Znesek
OMARA	3.758,75 EUR	1	3.758,75 EUR
PRT	10,00 EUR	2	20,00 EUR
KOZAREC	5,00 EUR	1	5,00 EUR
VAZA	15,00 EUR	1	15,00 EUR
SKUPAJ			3.798,75 EUR

DDV % Osnova Znesek DDV
 22% 3.113,73 EUR 685,02 EUR

ZA PLAČILO (EUR): 3.798.75

EOR - enkratna identifikacijska oznaka → Račun izdal: **PRODAJALEC1** ← oznaka zaposlenega - fizične osebe, ki je izdala račun

EOR: 6df0cb16-944b-4021-bd11-958f8900b762

ZOI: d1ed963bf41db325bebc7aa482613150

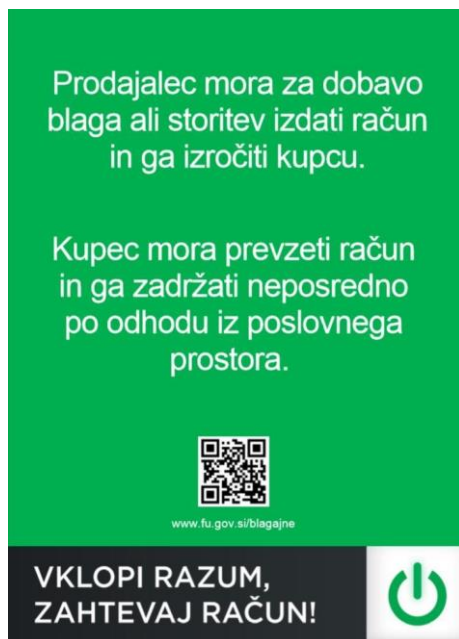
ZOI - zaščitna oznaka izdajatelja →

Slika 2: Prilagojena vsebina računa

Vir: <http://www.primaracunovodstvo.si/davcne-blagajne/>, 2015

Zavezanci bodo morali v svojem poslovnem prostoru na vidnem mestu objaviti obvestilo o obveznosti izdaje računa in izročitve računa kupcu ter obveznosti kupca, da izdani račun prevzame in zadrži. (7 korakov za uvedbo davčne blagajne, 2015)

Slika 3: Obvestilo, ki ga mora zavezanec izobesiti

Vir: <http://www.asport.si/pogoji-poslovanja>, 2017

Prav tako bodo morali davčnemu organu sporočiti podatke o vseh poslovnih prostorih, si priskrbeti potrebno ustrezno elektronsko napravo oz. vezano knjigo računov (v prehodnem obdobju) in se pripraviti na morebitno nedelovanje interneta ali elektronske naprave. (7 korakov za uvedbo davčne blagajne, 2015)

V primeru izpada internetne povezave ali informacijskega sistema FURS, bo moral zavezanec račun izstaviti brez povezovanja s sistemom FURS, račun pa v tem primeru ne bo vseboval enkratne identifikacijske oznake (EOR).

Zavezanec bo moral ob vzpostavitvi elektronske povezave davčnemu organu v roku dveh delovnih dni poslati podatke o izdanih računih, ki jih je v času prekinitve povezave izdal brez oznake EOR. Davčni organ bo nato vsem naknadno poslanim računom dodelil enkratno identifikacijsko oznako računa in jih poslal zavezancu.

V primeru okvare elektronske naprave, bo zavezanec primoran uporabiti vezano knjigo računov, podatke iz vezane knjige računov pa v roku 10 dni prepisati v FURS-ovo Mini blagajno na spletnem portal eDavki. (prav tam)

3.3. Nadzor in prekrški

FURS-ov nadzorni organ bo prejete podatke o računih in dodeljenih EOR hranil v sistemu 5 let in podatke obdelal samo za namene preverjanja zakonitosti zaposlitve in dela ter nadzoroval pravilnost obračuna davkov in prispevkov. (FURS, Nadzor in prekrški, 2015)

Za prekrške se upošteva različna višina glob (glede na kršitelje in težo kršitev). Višine glob se gibljejo vse od 2.000 evrov do 100.000 evrov za gospodarske družbe (do 150.000 evrov za velike gospodarske družbe) in od 1.500 do 50.000 evrov za samostojne podjetnike. (prav tam)

Za kupca (prejemnika) je za kršitev predvidena globa 40 evrov v primeru, da ta ne bo zadržal računa neposredno po odhodu iz poslovnega prostora in na zahtevo pooblaščenih oseb davčnega ali tržnega organa ne bo predložil računa. (prav tam)

3.4. Devetmesečni učinki uvedbe davčnih blagajn

Ministrstvo za finance RS je v sporočilu za javnost, ki je bilo objavljeno 18. novembra 2016 ocenilo, da »devetmesečni učinki uvedbe davčnih blagajn na podlagi neto vplačil DDV, povečanja prijav v zavarovanje za socialno varnost ter akontacij dohodnine od dohodkov iz zaposlitve blagajnikov znašajo 54,7 mio €.«

Ocena učinkov davčnih blagajn na osnovi podatkov po obračunih in podatkih iz sistema davčnih blagajn za obračune oddane v obdobju januar – september 2016 v primerjavi z enakim obdobjem leta 2015 – samo uporabniki davčnih blagajn:

- Neto vplačila DDV: + 38,8 mio evrov (↑ 4,1%).
- Prispevki in dohodnina (blagajniki): + 15,9 mio evrov.
- Neto vplačila DDV po obračunih (gostinstvo): + 6,9 mio € (↑ 19,6%).
- Nove prijave v zavarovanje: 46.836 fizičnih oseb.
- Dobave (promet) po obračunih: + 763,5 mio evrov (↑ 4,5%).
- Nove prijave v zavarovanje (blagajniki): 24.569 fizičnih oseb.

Celoten promet uporabnikov davčnih blagajn (ki so zavezanci za DDV) se je v primerjavi z

enakim obdobjem lani povečal za 1.099,8 mio evrov (6,5 %) in v obdobju prvih devetih mesecev znaša 18.162,6 mio evrov. Od februarja do oktobra 2016 je bilo s strani zavezancev plačanega 0,7 % več DDV-ja (16,5 mio evrov) kakor v enakem obdobju leta 2015. (Devetmesečni učinki davčnih blagajn, 2016)

17. 11. 2016 je bilo izdanih že 81.837 digitalnih potrdil 59.133 davčnim zavezancem za uporabo sistema davčnega potrjevanja računov. Prek davčnih blagajn je račune potrdilo 52.091 zavezancev, zavezanci pa se še vedno vključujejo v sistem. Do 17. 11. 2016 pa so skupaj davčno potrdili že več kot 880 milijonov računov.

Ob pripravi zakona je vlada ocenila, da pa bo uvedba davčnih blagajn na letni ravni prinesla 75,0 mio evrov dodatnih prihodkov. (prav tam)

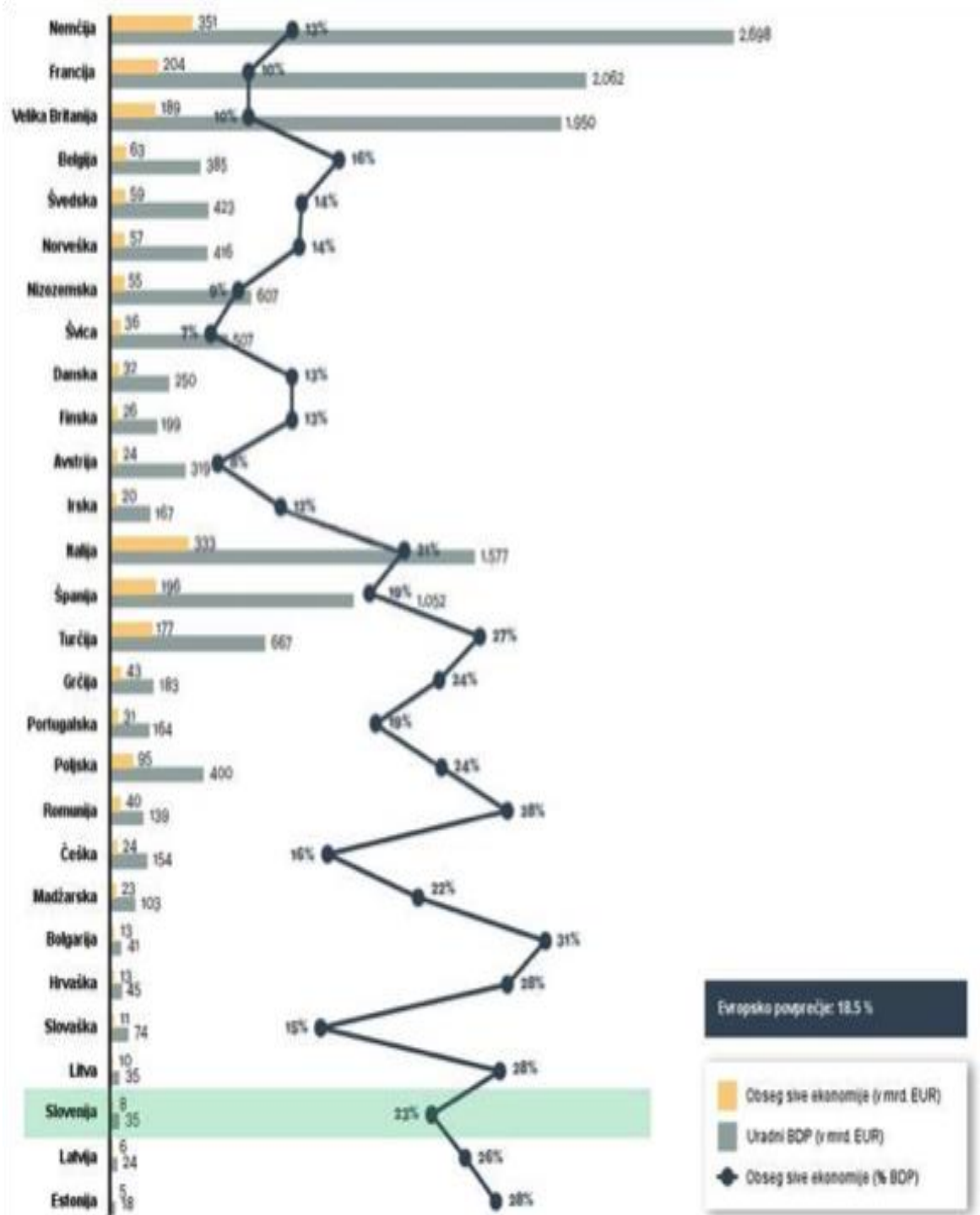
Tudi na osnovi povečanja prijav v zavarovanje za socialno varnost je mogoče videti pozitivne učinke uvedbe davčnih blagajn, saj so se povečala plačila prispevkov za socialno varnost ter akontacije davka od dohodkov iz zaposlitve. *“Del teh prijav je posledica dejstva, da FURS s pomočjo podatkov v okviru davčnih blagajn nadzira tudi delo in zaposlovanje na črno. V prvih štirih mesecih 2016 je bilo pri zavezancih, ki uporabljajo davčne blagajne, v zavarovanje na novo prijavljenih 22.705 oseb pri 9.361 delodajalcih. Od tega je 9.808 novo prijavljenih oseb, ki izdajajo račune (blagajniki),”* (<http://www.zurnal24.si/ucinki-davcnih-blagajn-gostinci-placali-za-skoraj-petino-vec-davka-clanek-270831> , objavljeno: 16. 5. 2016, 13.51)

3.5. Kaj je siva ekonomija in kakšna je njena obsežnost v Sloveniji?

Siva ekonomija je pojav, ki vključuje neregistrirane pridobitne dejavnosti in je v različnem obsegu in moči prisotna v vseh gospodarstvih po svetu. Za pojav sive ekonomije so krivi različni dejavniki, prinaša pa tako pozitivne kot tudi negativne posledice. Lahko je vir gospodarske rasti ali pa njen zaviralec, njeno trajanje pa ni le občasno. Navezuje se na prikrite storitve, proizvodnjo, zaposlovanje in dohodek. Sicer predstavlja legalno proizvodnjo dobrin in storitev, ki pa je organom države prikrita zaradi izogibanja plačila davkov, določenim min. standardom na trgu delovne sile (min. plače, določbe o varstvu pri delu, ...) in plačevanju potrebnih socialnih prispevkov. Kljub temu, da lajša socialne napetosti družbe, jo zaradi oškodovanja države te pravno in moralno obsojajo in jo poskušajo preprečiti. (Sara Dobelšek, Siva ekonomija, str. 33, 34, 2014)

3.5.1. Obseg

V splošnem velja, da je siva ekonomija bolj obširna v manj razvitih državah, kar prikazuje tudi diagram na naslednji strani.

Slika 4: Obseg sive ekonomije po svetu

Vir: http://www.protisiviekonomiji.si/po_svetu/, Schneider 2013

Vidimo, da po Schneiderjevih raziskavah v Sloveniji siva ekonomija predstavlja okoli 23% BDP, kar je nad evropskim povprečjem (18,5%), vendar se domači strokovnjaki ne

strinjajo. SURS je januarja 2007 obseg sive ekonomije ocenil od 8,3% do 12,2% BDP, leta 2010 je ocena 8,3% BDP. Nastav je sivo ekonomijo v Sloveniji leta 2007 ocenil na 15,6% BDP. (Obseg sive ekonomije, 2017)

Največ sive ekonomije naj bi bilo v trgovini, izobraževanju, zdravstvu, osebnih storitvah, na splošnem torej največ v storitvenih dejavnostih. Schneider je ugotovil, da se siva ekonomija največkrat pojavlja kot dopolnilna dejavnost redno zaposlenih. (Delo, Vesna Bertonec Popit, Kakšen je resnični obseg sive ekonomije v Sloveniji, 2011)

3.5.2. Posledice

Posledice sive ekonomije so kratkotrajno lahko pozitivne, na dolgi rok pa so predvsem negativne. Ljudje, ki opravljajo storitve na črno, imajo sicer večji dobiček, ker ne plačujejo davka, vendar je tako posledično manj denarja v državnem proračunu, ki pa se nameni za šolstvo, štipendije, zdravstvo, infrastrukturo itd. Prav tako je v državnem proračunu manj denarja za zdravstveno, socialno in pokojninsko varnost, ki pa je nujno potreben, zato je država primorana zvišati druge dajatve.

Siva ekonomija vzpostavlja nepravilne pogoje, kjer ne plačujejo vsi enako, vendar vsi koristijo enake ugodnosti. (Sara Dobelšek, Siva ekonomija – posledice, str. 34, 35, 2014)

3.5.3. Ukrepi

Proti sivi ekonomiji lahko ukrepamo na več ravneh:

1. Preventivno delovanje (npr. ozaveščanje javnosti, spodbujanje negotovinskega poslovanja, enostavna zakonodaja, izobraževanje davčnih zavezancev...).
2. Ukrepi proti davčnim utajam (tudi davčne blagajne).
3. Strogi ukrepi za tiste, ki namerno kršijo davčne predpise.
4. Ukrepanje proti največjim utajevalcem davkov (korupcija in pranje denarja).
5. Učinkovito medresorsko sodelovanje in možnost pravočasne zamrznitve obdavčitve ali odvzema nezakonito pridobljenega premoženja. (Ukrepi proti sivi ekonomiji, 2017)

3.5.4. Davčne blagajne v drugih državah

Davčne blagajne po zakonodaji EU niso obvezne, vendar se jih poslužuje kar nekaj držav, med njimi Grčija, Bolgarija, Madžarska, Litva in Švedska. Leta 2013 je davčne blagajne uvedla tudi naša južna sosedica, Hrvaška, ki je Sloveniji služila kot zgled. (Finance.si, Darja Petrič, Davčne blagajne na Hrvaškem, 2016)

Na Hrvaškem so zakon o davčnih blagajnah pri poslovanju z gotovino sprejeli novembra 2012 in je začel veljati s 1.1.2013. Uvedba je potekala v več fazah, s 1.7.2013 so bile davčne blagajne obvezne za vse zavezanke za fiskalizacijo.

Po podatkih hrvaške davčne uprave so Hrvati v letu 2014 prijavili 14,7 % več prihodkov kot v letu 2012 (kar je več kot milijarda evrov). Poleg povečanja prijavljenih prihodkov se je povečalo tudi število izdanih računov. Leta 2013 jih je bilo 2,2 milijardi, 2014 2,34 milijarde ter 2015 2,35 milijarde. Davčni inšpektorji so izrekli za 1,8 milijonov evrov kazni. Še ena pozitivna posledica je bilo znižanje davčne stopnje v gostinstvu, za prodajo pijač, s 25% na 13%. (prav tam)

3.6. Nagradna igra

Kot smo že omenile, se je FURS, da bi kupce bolj angažiral za jemanje računov, domislil nagradne igre »Vklopi razum, zahtevaj račun«. Razvili so tudi mobilno aplikacijo, ki kupcem omogoča, da kar s pomočjo mobilnega telefona preverijo prejet račun. Nagradna igra je potekala v štirih krogih, samo v zadnjem krogu pa je finančna uprava prejela preko 115.000 računov. V vsakem krogu so razdelili 31.000 evrov, najvišja nagrada znaša 15.000 evrov, druga 10.000 evrov in tretja 5.000 evrov. 1000 evrov si lahko prislužijo igralci, ki sodelujejo le preko aplikacije ali pa portala E-davki. (Delo, 3. 12. 2016) Denar, namenjen nagradni igri, se priskrbi iz državnega proračuna. (Manja Pušnik, Slovenci nora na nagradno igro FURS-a, Dnevnik, 06. 04. 2016)

V prenovljeni obliki bo nagradna igra potekala tudi 2017. Ker FURS ocenjuje, da so najbolj problematični delavci, ki opravljajo storitve na domu, saj je nadzor otežen, uvajajo nagradno igro »storitve«, v vrednosti 10.000 evrov. V nagradni igri bodo lahko sodelovali vsi, ki bodo preverili vsaj en račun za opravljeno storitev na terenu. Nagradna igra iz 2016 ostaja.

Na FURS-u so z učinki lanske nagradne igre zelo zadovoljni, saj so potrošniki preverili več kot 20 milijonov računov že v prvih 11 mesecih. Število nepotrjenih računov se je zmanjšalo iz 1,9 na 1,2 odstotka. Potrošniki so z aplikacijo preverili kar tri četrtine vseh, ki uporabljajo davčne blagajne. (Urška Rus, Letos nagradne igre tudi za račune za delo na domu, Dnevnik, 03. 01. 2017)

4. METODOLOGIJA

Za pridobivanje podatkov smo uporabile različne metode. Najprej smo se poglobile v objavljene podatke o davčnih blagajnah, ki so pripomogli k boljšemu poznavanju sistema davčnih blagajn in spoznavanju njihovega pozitivnega vpliva v boju proti sivi ekonomiji. Veliko podatkov za izdelavo naše raziskovalne naloge smo našle na spletu in v brošurah. Mnenje potrošnikov smo dobile s pomočjo ankete. Podatke smo dobile tudi iz prve roke, in sicer od direktorja Finančnega urada Dravograd, gospoda Igorja Švarca in od zaposlene na Upravi za nadzor na FURS-u. Poiskale smo tudi ogromno časopisnih člankov in jih nekaj analizirale.

4.1. Postopki zbiranja podatkov

Raziskave, ki smo jih opravile, da bi dosegle zastavljene cilje smo izvajale tako kot prikazuje slika 1.

Za doseganje določenega cilja smo uporabile različne metode, tako metode zbiranja primarnih, kot tudi sekundarnih podatkov. Na začetku smo preučile podatke Statističnega urada RS, nato smo izvedle spletno anketo, s katero smo ugotovljale vpliv davčnih blagajn na posameznika, v nadaljevanju smo opravile intervjuje z različnimi podjetniki, intervju z direktorjem Finančne uprave Dravograd, intervju z zaposleno v Upravi za nadzor na Finančni upravi RS, na koncu pa smo še analizirale članke iz preteklega leta na temo davčnih blagajn.

Za doseganje prvega cilja smo uporabile metodi zbiranja primarnih (intervju z zaposleno v Upravi za nadzor na FURS-u in direktorjem Finančne uprave Dravograd) in sekundarnih (statistični podatki na spletni strani Finančne uprave RS, analiza člankov na temo davčnih blagajn) podatkov. Za drugi cilj smo uporabile metodo zbiranja primarnih podatkov (anketa), za tretji cilj metodi primarnih (intervju s podjetniki) in sekundarnih (analiza člankov) podatkov. Za naslednji cilj smo uporabile metodi zbiranja primarnih podatkov (intervju z zaposleno v Upravi za nadzor na FURS-u in gospodom Igorjem Švarcem). Peti cilj smo dosegle z zbiranjem primarnih podatkov (intervju z direktorjem FURS-a Dravograd). Za šesti cilj smo uporabile metodo zbiranja primarnih podatkov (anketa in intervju s FURS-om in podjetniki). Zadnji cilj

smo dosegle z zbiranjem primarnih podatkov (intervjuji z različnimi podjetniki).

Da bi pridobile želene podatke, smo oblikovale spletni anketni vprašalnik, opravile dva daljša intervjuja ter več krajših intervjujev. Na koncu pa smo analizirale časopisne članke o dani tematiki

Najprej smo preučile podatke Statističnega urada RS (devetmesečni učinki davčnih blagajn).

Izvedle smo spletno anketo, izdelano s programom EnKlikAnketa (1ka, spletna anketa). Anketna vprašanja so bila odprtega in zaprtega tipa, nekatera pa so bila tudi polodprtega tipa. Z anketo smo želele ugotoviti predvsem vpliv davčnih blagajn na posameznika in njihove dosedanje izkušnje z davčnimi blagajni. Vprašalnik je bil anonimen, najdete ga v prilogi 1.

Ko smo končale z izvajanjem anketnega vprašalnika, smo izvedle še devet krajših intervjujev z različnimi podjetniki (prodajalec hitre prehrane, frizerka, pleskar, taksist, zaposleni v pekarni, lastnica cvetličarne, lastnica kavarne, mesar na mariborski tržnici in lastnica gostinskega lokala). Vsem smo postavile enaka vprašanja, ki se navezujejo na spremembe načina njihovega poslovanja po uvedbi davčnih blagajn in na kršitve sistema. Opomnik za intervjuje je v prilogi 2.

Nato smo izvedle še dva poglobljena intervjuja z direktorjem FURS-a Dravograd in zaposleno na Upravi za nadzor na FURS-u. Direktor FURS-a Dravograd, nam je posredoval odgovore na nekaj do sedaj neodgovorjenih vprašanj, na katera s podatki iz spleta nismo mogle odgovoriti. Opomnik za poglobljeni intervju je v prilogi 3. Zaposlena na Upravi za nadzor Finančne uprave RS pa nas je bolje seznanila z izbrano temo, delovanjem davčnih blagajn in vplivi le teh na državni proračun. Opomnik za poglobljeni intervju je v prilogi 4.

4.2. Postopki obdelave podatkov

Anketni vprašalnik smo ustrezno analizirale in obdelale. Odstranile smo neustrezno izpolnjene ankete. Prek programa EnKlikAnketa so se odgovori beležili samodejno. Na podlagi pridobljenih podatkov smo rezultate zbrale v grafe s pomočjo programa Microsoft Excel 2011 in jih nato tudi analizirale. Poglobljeni intervju z direktorjem Finančne uprave RS Dravograd smo izvedle tako, da smo vprašanja posredovale po elektronski pošti, gospod Igor Švarc pa je na vprašanja pisno odgovoril. Sestale smo se z zaposleno na Upravi za nadzor na FURS-u, intervju smo posnele in ga kasneje povzele. Za odgovore na ostalih devet intervjujev s podjetniki smo intervjuvance osebno obiskale v njihovih poslovnih prostorih in si njihove odgovore na vprašanja skrbno zabeležile.

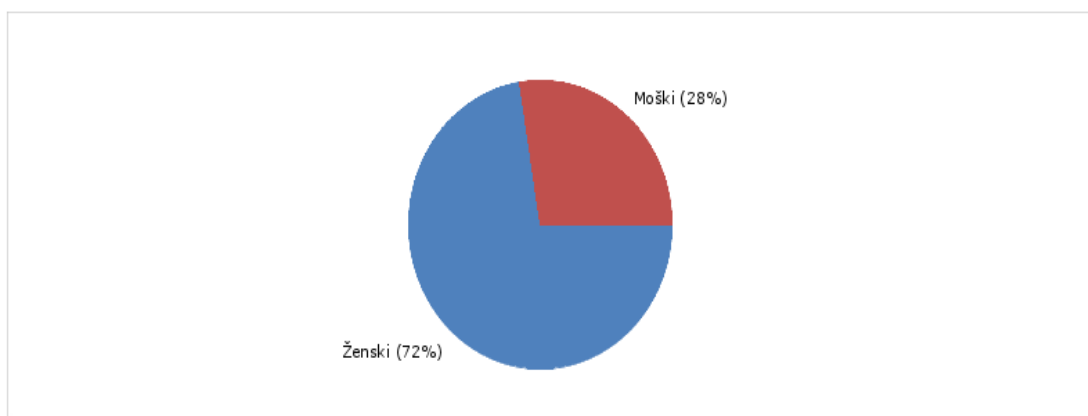
5. REZULTATI RAZISKAVE IN INTERPRETACIJA

V tem poglavju so zbrani vsi podatki pridobljeni z anketo in intervjuji ter analize člankov. Najprej so podani rezultati in analiza ankete z grafi, sledijo intervjuji s podjetniki, direktorjem Finančne uprave Dravograd, zaposleno na Upravi za nadzor na FURS-u in nato analiza člankov na dano temo.

5.1. Rezultati raziskave o vplivu davčnih blagajn na posameznika

V tem delu so predstavljeni in analizirani rezultati spletne ankete, s katero smo pridobile mnenje posameznikov (potrošnikov) o davčnih blagajnah.

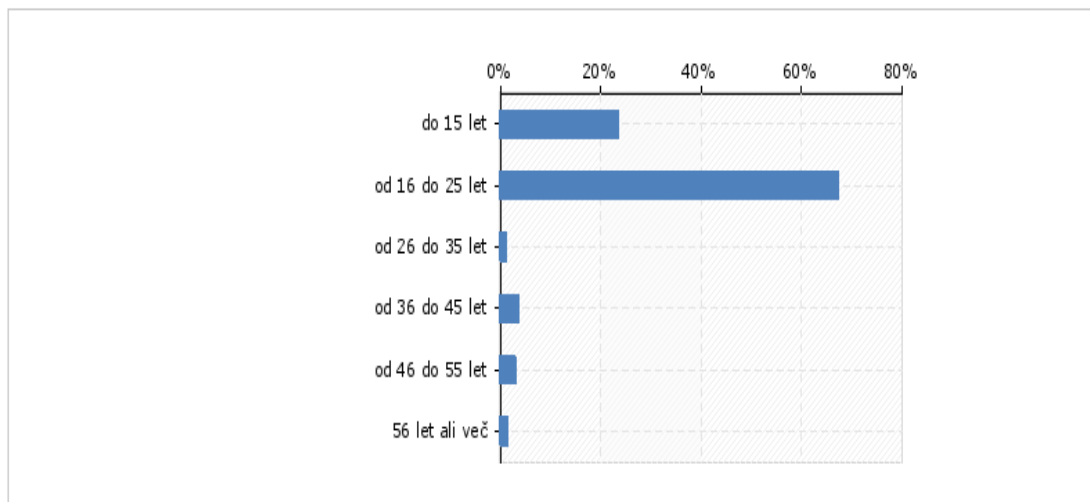
Graf 1: Spol

Vir: lastna raziskava

Anketni vprašalnik o vplivu uvedbe davčnih blagajn na posameznika je rešilo 337 ljudi. Iz grafa 1 lahko razberemo, da je bilo 93 (28 %) anketirancev moških ter 244 (72 %) žensk. Standardni odklon pri tem znaša 0,4.

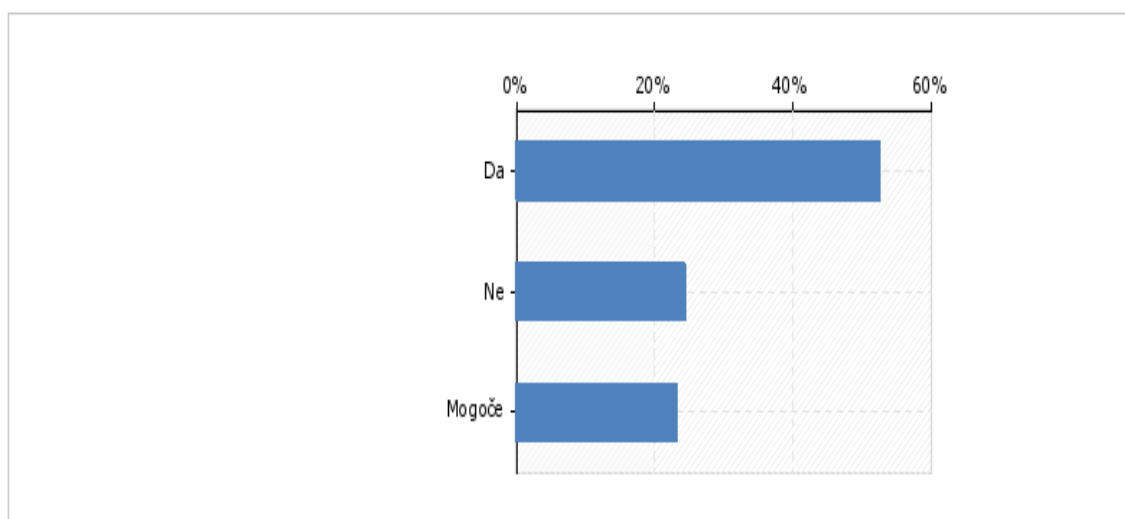
Graf 2: Starostna kategorija

Vir: lastna raziskava

Zajete so bile vse starostne skupine, kar je razvidno iz grafa 2. 79 (23 %) anketirancev je bilo mlajših od 15 let, 227 (67 %) jih spada v starostno skupino od 16 do 25 let, 4 (1 %) so bili stari od 26 do 35 let, 12 (4 %) jih je bilo starih od 36 do 45 let, 10 (3 %) od 46 do 55, 5 (1 %) pa jih je spadalo v starostno skupino 56 let ali več. Standardni odklon znaša 0,9.

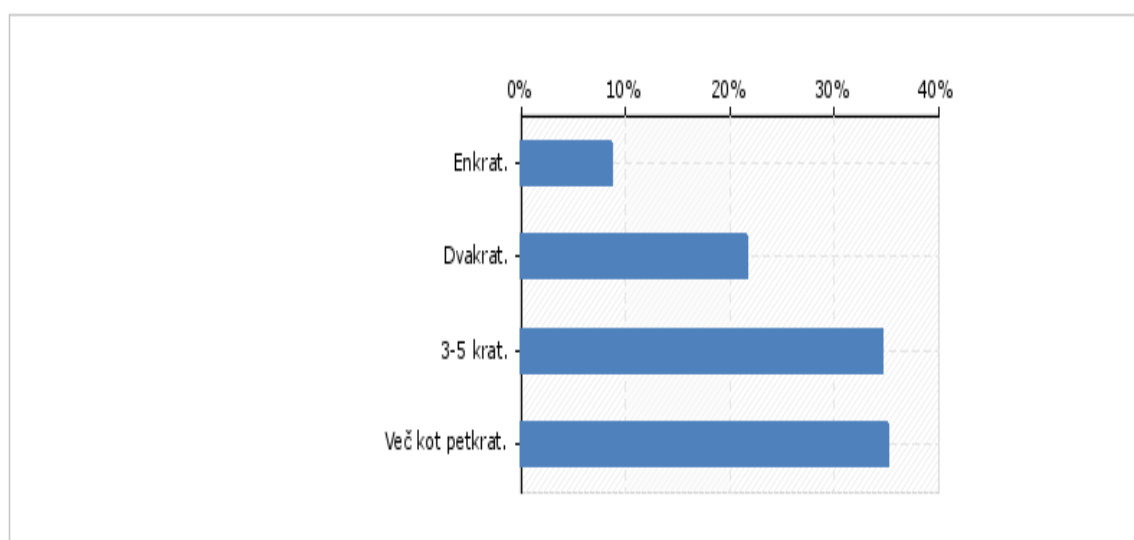
Graf 3: Struktura odgovorov glede na to, ali se je anketirancem v prejšnjem letu zgodilo, da so ostali brez računa

Vir: lastna raziskava

Na vprašanje, ali se jim je v preteklem letu zgodilo, da po opravljeni storitvi niso dobili računa, je kar 177 (53 %) anketirancev odgovorilo pritrdilno. Samo 82 (24 %) anketirancem je bil račun vedno izdan, 78 (23 %) pa o tem niso prepričani oziroma se ne spomnijo. Očitno je, da je delež anketirancev, ki v preteklem letu niso dobili računa, kljub uvedbi davčnih blagajn še vedno visok. Standardni odklon pri tem znaša 0,8. Ti podatki so razvidni iz grafa 3.

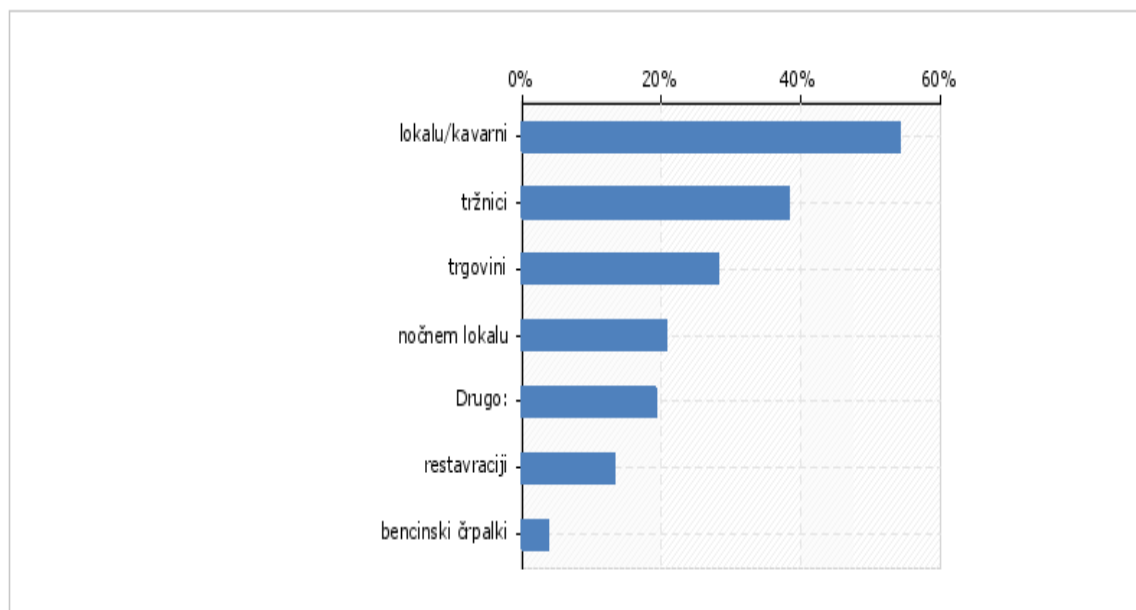
Graf 4: Struktura odgovorov glede na to, kolikokrat so anketiranci ostali brez računa

Vir: lastna raziskava

Na vprašanje, kolikokrat vam v preteklem letu ni bil izdan račun, je odgovorilo 185 anketirancev (graf 4). Torej le tisti, ki so pri prejšnjem vprašanju odgovorili pritrdilo (graf 3). 9 % anketirancem račun v preteklem letu ni bil izdan zgolj enkrat, 21 % anketirancev je brez računa ostalo dvakrat, 35 % tri do petkrat. Prav tako je 35 % anketirancev odgovorilo, da jim račun ni bil izdan več kot petkrat. Iz dobljenih rezultatov je razvidno, da se je večini anketirancem, ki v preteklem letu niso dobili računa, to zgodilo tri do petkrat ali več kot petkrat. Standardni odklon znaša 1,0.

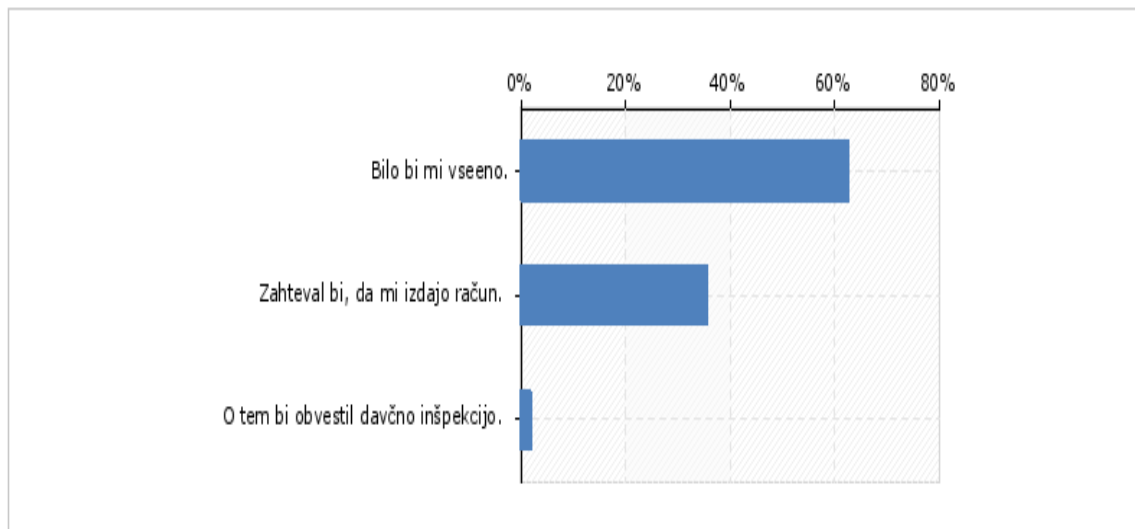
Graf 5: Struktura odgovorov glede na to, kje prodajalec anketirancem ni izdal računa

Vir: lastna raziskava

Na vprašanje, kje jim račun ni bil izdan, je odgovorilo 188 anketirancev (graf 5). 102 anketiranca (54 %) sta navedla, da jima račun ni bil izdan v lokalni oziroma kavarni, 23 (13 %) v restavraciji, 7 (4 %) jih je brez računa ostalo na bencinski črpalki, v trgovini računa ni dobilo 53 anketirancev (28 %), 39 (21 %) jih je to kršitev zasledilo v nočnih lokalih, na tržnici se je to zgodilo 72 anketirancem (38 %), 36 (19 %) pa jih je pod drugo navedlo: prodajalna sladoleda oziroma slaščičarna (4 anketiranci), pri pleskarju (3 anketiranci), taksisti (3 anketiranci), stojnica s hitro hrano (3 anketiranci), frizer (1 anketiranec), pekarna (2 anketiranca), avtošola (1 anketiranec), zobozdravnik (1 anketiranec), zdravnik (1 anketiranec), obrtna dejavnost (1 anketiranec), trgovina z oblačili (1 anketiranec) ter zasebna trgovina (1 anketiranec). Iz dobljenih rezultatov je razvidno, da je kršitev neizdajanja računa najpogostejša v lokalih oziroma kavarnah.

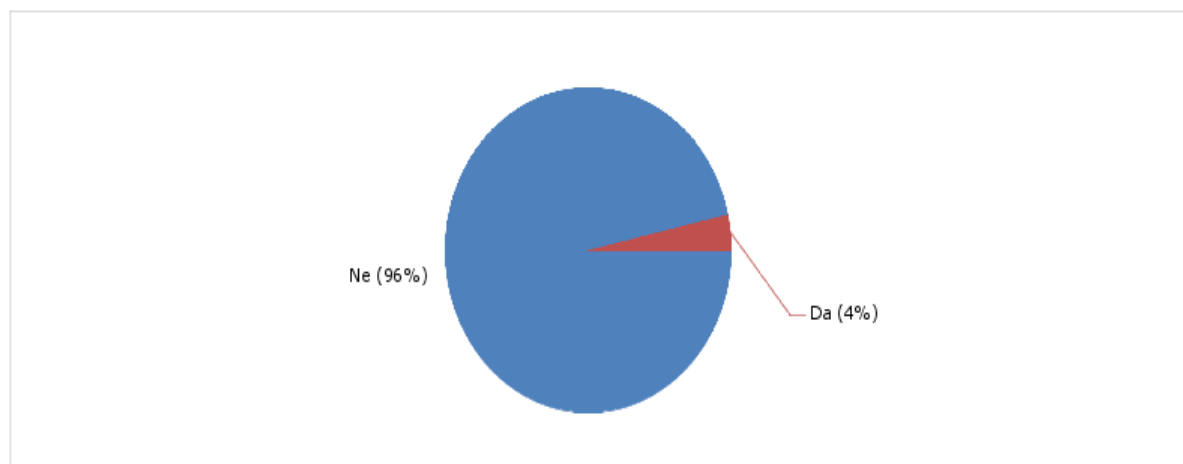
Graf 6: Struktura odgovorov glede na odziv anketirancev v primeru, da računa ne bi dobili

Vir: lastna raziskava

Na vprašanje, kako bi reagirali, če jim račun ne bi bil izdan, je odgovorilo 334 anketirancev (graf 6). Večini, kar 62 % (209 anketirancev), bi bilo ob tem vseeno, 35 % (119 anketirancev) bi račun zahtevalo in zgolj 2 % (6 anketirancev) bi o tem obvestila davčno inšpekcijo. Z analizo tega vprašanja smo ugotovili, da je večini anketirancev vseeno, če jim je račun izdan ali ne, kar pomeni, da se ne zavedajo pomena le tega. Standardni odklon pri teh rezultatih znaša 0,5.

Graf 7: Struktura odgovorov glede na to, ali je anketiranca v preteklem letu ob izhodu iz poslovnega objekta ustavil davčni inšpektor

Vir: lastna raziskava

V želji po ugotovitvi, kako pogosto inšpektorji nadzorujejo izdajo računov pri kupcih, smo anketirancem postavili vprašanje, ali jih je v preteklem letu ob izhodu iz poslovnega objekta ustavil davčni inšpektor (graf 7). Od 334 anketirancev jih je zgolj 12 (4 %) odgovorilo pritrdilo, ostalim, 332 anketirancem (96 %), pa se to še ni zgodilo. Pri tem se poraja vprašanje o učinkovitosti nadzora inšpektorjev. Standardni odklon pri tem vprašanju znaša 0,2.

Graf 8: Struktura odgovorov glede na strinjanje s trditvijo

Vir: lastna raziskava

Ugotoviti smo želele tudi anketirančevo mnenje o davčnih blagajnah (graf 8), zato so morali ovrednotiti njihovo strinjanje z različnimi trditvami na lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinja, 5 pa, da se s trditvijo popolnoma strinja. Pri prvi trditvi »Davčne blagajne so učinkovite«, je 6 % izbralo stopnjo 1, 10 % je obkrožilo 2, 48 % je izbralo 3, 29 % jih je izbralo stopnjo 4, stopnjo 5 pa je izbralo 7 % anketirancev. V povprečju so to trditev ovrednotili z 3,2. Na drugo trditev »Javnost je o sistemu davčnih blagajn dobro ozaveščena«, je 8 % anketirancev izbralo stopnjo 1, 26 % stopnjo 2, 30 % je izbralo 3, 26 % se jih je odločilo za stopnjo 4, stopnjo 5 pa je izbralo 9 %. v povprečju so to trditev ovrednotili s stopnjo 3. Na tretjo trditev »Inšpektorji dobro nadzorujejo izdajo računov«, je 18 % anketirancev odgovorilo z 1, 33 % z 2, 36 % se jih je odločilo za 3, 9 % se jih je odločilo za 4, 11 % pa se jih je odločilo za stopnjo 5. V poprečju so to trditev ovrednotili z 2,5. Pri četrti trditvi »Davčne utaje so z

uvedbo davčnih blagajn preprečene«, je 23 % izbralo stopnjo 1, 28 % stopnjo 2, 39 % stopnjo 3, 8 % se jih je odločilo za 4 ter zgolj 1 % za stopnjo 5. V povprečju so to trditev ovrednotili z 2,4. Pri peti trditvi »Uvedba davčnih blagajn je imela name osebno velik vpliv«, je večina, kar 51%, izbrala stopnjo 1, 28 % stopnjo 2, 49 % se je odločilo za 3, 4 % za stopnjo 4 ter zgolj 2 % za 5. V povprečju so to trditev ovrednotili z 1,8, kar pomeni, da uvedba davčnih blagajn za anketirance ni imela velikega pomena oziroma ga sploh ni imela.

Tabela 1: Struktura odgovorov anketirancev glede na stopnjo strinjanja s trditvijo

Trditev	1	2	3	4	5	Povprečna ocena (vseh odgovorov: 308)
Davčne blagajne so učinkovite.	20 (6 %)	31 (10 %)	147 (48 %)	89 (29 %)	21 (7 %)	3.2
Javnost je o sistemu davčnih blagajn dobro ozaveščena.	26 (8 %)	80 (26 %)	92 (30 %)	81 (26 %)	29 (9 %)	3.0
Inšpektorji dobro nadzorujejo izdajo računov.	54 (18 %)	103 (33 %)	111 (36 %)	29 (9 %)	11 (4 %)	2.5
Davčne utaje so z uvedbo davčnih blagajn preprečene.	71 (23 %)	86 (28 %)	121 (39 %)	26 (8 %)	4 (1 %)	2.4
Uvedba davčnih blagajn je imela name osebno velik vpliv.	156 (51 %)	86 (28 %)	49 (16 %)	11 (4 %)	6 (2 %)	1.8

Vir: lastna raziskava

5.2. Intervjuji s podjetniki

Da bi ugotovile vpliv davčnih blagajn na podjetnike, smo izvedle krajše intervjuje z več podjetniki. Ti se ukvarjajo z različnimi dejavnostmi in bodo zaradi varstva osebnih podatkov ostali anonimni. Za dva od anketiranih lahko jamčimo, da so njihove izjave verodostojne, saj jih osebno poznamo in smo z njihovim načinom poslovanja dobro seznanjene, za ostale pa ne moremo biti popolnoma prepričane, če so njihove izjave povsem iskrene. Intervjuvale smo prodajalca hitre prehrane, frizerko, pleskarja, taksista, zaposlenega v pekarni, lastnico cvetličarne, lastnico kavarne, obiskale smo mesarja na mariborski mestni tržnici ter lastnico gostinskega lokala in restavracije.

5.2.1. Prodajalec hitre prehrane

V okolici Maribora je stojnica s hitro prehrano, katere lastnik ima s. p. že pet let, vse odkar se je iz Makedonije preselil v Slovenijo. Zaradi davčnih blagajn se njegovo poslovanje ni bistveno spremenilo. Še vedno ima enako število strank, le njegov zaslužek je nekoliko manjši zaradi rednejšega plačevanja davkov. V preteklem letu je izdal več računov kot v letih poprej, računov pa še vedno ne izdaja rednim, poznanim strankam. Razen neizdajanja računov načinov goljufanja sistema ne pozna. Zaenkrat še težav z davčnimi inšpektorji ni imel.

5.2.2. Frizerka

Frizerka iz Maribora, sicer zaposlena v frizerskem salonu, doma opravlja še dejavnost na črno. V salonu, kjer je zaposlena, sicer vedno izda račun. V salonu se jim poslovanje ni spremenilo, ker so že prej redno izdajali račune in plačevali davek. Nekaj problemov pa zaznava z internetno povezavo, zato mora stranka včasih nekoliko dlje čakati na račun. Meni, da njena nadrejena sistema ne goljufa, sama pa tako ali tako nima prijavljene dejavnosti, saj bi bil njen zaslužek zaradi visokega davka minimalen. V salonu si ne upajo posluževati takšnih metod, saj se bojijo visokih kazni. Doma na črno frizira samo znance, za katere meni, da njene dejavnosti ne bi prijavili.

5.2.3. Pleskar

Tudi pleskarju s Koroške se poslovanje ni kaj dosti spremenilo. Zaupal nam je, da odločitev o računu prepusti stranki. V primeru, da ta od njega zahteva račun, postavi višjo ceno z DDV-jem. Davčne blagajne nima, ker zaenkrat uporablja vezano knjigo računov. Inšpekcije pa se ne boji, ker so njegove kršitve težko izsledljive.

5.2.4. Taksist

Mariborski taksist, s katerim se je ena od nas ponoči peljala domov, najprej za svojo storitev ni izdal računa. Ko je račun od njega zahtevala, ga je dobila. Na nadaljnja vprašanja ni želel odgovarjati, ker je zatrjeval, da je tokrat izjemoma pozabil na račun.

5.2.5. Zaposleni v pekarni

Pekarni v centru Maribora se je poslovanje po uvedbi davčnih blagajn spremenilo. Zaposleni nam je povedal, da sedaj vedno izda račun, česar prej ni počel. Obiskal ga je že tudi davčni inšpektor, ki ni odkril nepravilnosti v njegovem poslovanju. Zaradi obiska inšpektorja se kazni še bolj boji, zato ne goljufa. Pravi pa tudi, da je po uvedbi davčnih blagajn njegovo vodenje poslovanja veliko bolj urejeno, kot je bilo prej.

5.2.6. Lastnica cvetličarne

V okolici Maribora deluje manjša cvetličarna. Lastnica nam je zaupala, da se njeno poslovanje ni prav nič spremenilo. Od začetka je sicer imela nekaj problemov s prilagoditvijo zaradi pomankanja računalniškega znanja, a je sistem hitro osvojila. Prizna, da večinoma izda račun, izjema so le ljudje, ki jih osebno pozna in redne stranke. Meni, da je država »prepožrešna« in da je davek občutno previsok. Če bi bil nižji, bi račune izdajala vsem. Sicer pozna možnost, kako prelisiti sistem, katerega pa se ne poslužuje, saj bi njeno kršitev ob morebitnem obisku inšpektorja odkrili.

5.2.7. Lastnica kavarne

V Mariboru obratuje kavarna, ki jo je zdajšnja lastnica kupila pred približno desetimi leti. Na začetku preteklega leta je uporabljala vezano knjigo računov, vendar je bil ta način zamuden. Zdaj program za davčne blagajne najema. Zaradi majhnega prometa vedno izda račun, saj si kazni davčnega inšpektorja ne bi mogla privoščiti. Načinov, kako goljufati sistem, ne pozna.

5.2.8. Mesar na Mariborski mestni tržnici

Intervjuvale smo mesarja iz okolice Maribora, ki prodaja na mestni tržnici v Mariboru. Prve dni je uporabljal vezano knjigo računov, kasneje si je priskrbel računalnik in računalniški program. Vesel je, da je internet priskrbel tržnica. Povedal nam je, da rednim in poznanim strankam ne izda davčno potrjenega računa oz. jim računa sploh ne izda, vendar se to ne dogaja pogosto. Davčna inšpekcija ga je že kontrolirala, vendar je bilo njegovo poslovanje v skladu z zakonom. Pravi, da sedaj plača nekoliko več davka kot prej. Na začetku prejšnjega leta so bile njegove stranke bolj pozorne na račune kot sedaj in večkrat tudi poveje, da računa ne potrebujejo.

5.2.9. Lastnica gostinskega lokala in restavracije

Na naša vprašanja nam je bila pripravljena odgovoriti lastnica gostinskega lokala in restavracije iz Pohorja, ki pravi, da uvedba davčnih blagajn zanje ni predstavljala novosti. Že prej so imeli blagajne, kjer se ni dalo spreminjati podatkov, zato jim uvedba davčnih blagajn ni predstavljala problemov, razen seveda obvezen internetni dostop. Soočajo se namreč s težavo, da enostavno internetna povezava ne deluje. Obiskovalci prek svojih mobilnih telefonov dostopajo do interneta (brezplačna brezžična povezava), sami pa imajo za davčno blagajno internetno povezavo z veliko zmogljivostjo, ki je zaščitena. Pogosto se jim dogaja, da imajo obiskovalci internetni dostop, davčna blagajna pa ga nima. Kljub posredovanju Telekomu in serviserjev za davčno blagajno jim te napake še vedno ni uspelo odpraviti. Gospa pravi, da račune izdajo vsem, ne glede na to ali je kupec otrok, mladoleten ali odrasla oseba; ali je znanec ali tuja oseba. To so delali že prej, zaloge pijače se morajo namreč ujemati s stanjem zalog v blagajni. Sami

so mnenja, da je še vedno možno prelisičiti sistem tako, da davčno potrjenega računa preprosto ne izdaš. Pravi, da je v gostinstvu pač pomembno, da se stanje zalog in blagajne sklada. Kako priti do tega rezultata, pa ve vsak gostinec zase. Slišali so tudi za blagajne, kjer imajo na blagajni tipko, s katero onemogočijo pošiljanje računa na FURS. Zaporedno številko računa, ki ni bila posredovana na FURS, blagajna potem sama zazna in jo ponovno zavede na naslednji račun, ki pa se posreduje FURS-u. Povedali so jim tudi, da lahko takšno blagajno kupiš le pri določenih prodajalcih blagajn, saj morajo le ti vgraditi ustrezn program. Videli pa takšne blagajne še niso. Nadzor davčnih inšpektorjev in nagradna igra (»Vklopi razum, zahtevaj račun«) jih ne moti, saj delajo kot veli zakon. Prav tako so ustrezno izobrazili svoje zaposlene in se nimajo ničesar bati. Jezi pa jih miselnost finančne uprave ali bolje rečeno slovenske politike, ki vidi v vsakem gospodarskem subjektu »goljufa«. *»Zaupanja v gospodarstvo enostavno ni! Sprašujemo se ali ni morda nezaupanje do subjektov nastalo zaradi slabega, morda celo dvomljivega dela politikov in finančnikov?!«.*

5.3. Intervju s Finančno upravo RS oz. direktorjem Finančne uprave Dravograd

Da bi dobile karseda veliko koristnih podatkov in s tem dosegle cilje 1, 4, 5 in 6 ter odgovorile na raziskovalni vprašanji 2 in 3, smo opravile poglobljeni intervju z gospodom Igorjem Švarcem, direktorjem Finančne uprave Dravograd, ki nam je na zastavljena vprašanja odgovoril po elektronski pošti.

Razložil nam je, da sistem omogoča pregledno in zanesljivo evidentiranje gotovinskega prometa davčnih zavezancev, učinkovitejši nadzor in preprečevanje davčnih utaj ter goljufij na področju obveznih dajatev in učinkovit nadzor gotovinskega poslovanja ter dela in zaposlovanja na črno. Namen izvedbe postopka davčnega potrjevanja računov je bila pridobitev identifikacijske oznake računa od davčnega organa za vsak račun, plačan z gotovino, ki predstavlja potrdilo, da je bil ustvarjen promet pri gotovinskem poslovanju prijavljen davčnemu organu v dejanskem obsegu in ga zato ni mogoče naknadno prirediti z namenom utaje davka. Poudarja, da si je z uvedbo davčnih blagajn država obetala zmanjšati obseg sive ekonomije, povečati javnofinančne prihodke, učinkoviteje pobirati obvezne dajatve, pravičneje porazdeliti davčno breme med zavezance in večjo zaščito potrošnikov. Kljub mnogim ukrepom, se kršitve še vedno pojavljajo. Predvsem pri zavezancih v dejavnostih, kot so restavracije, gostilne, strežba pijač in trgovina na drobno ter pekarnice.

Vlada je ob pripravi zakona ocenjevala, da bo uvedba davčnih blagajn na letni ravni prinesla 75,0 mio EUR dodatnih prihodkov, trenutno pa razpolagajo z devetmesečnimi učinki uvedbe davčnih blagajn. Podatki kažejo, da devetmesečni učinki uvedbe davčnih blagajn na podlagi neto vplačil DDV in povečanja prijav v zavarovanje za socialno varnost ter akontacije dohodnine od dohodkov iz zaposlitve blagajnikov znašajo 54,7 mio EUR.

Gospod Švarc nam je posredoval tudi, katere so bile najpogostejše ugotovljene nepravilnosti v postopkih nadzorov:

- Zavezanci računov ne izdajajo oz. izdajajo iz elektronske naprave davčno nepotrjene račune pri gotovinskem poslovanju (jih ne pošiljajo v potrditev na FURS).
- Neustrezna programska oz. strojna oprema.
- Nepravilno številčenje računov, številka računa ne sledi neprekinjenem zaporedju.
- Nepravilnosti v poročanju na FURS glede vsebine računa.
- Podatki o poslovnih prostorih – zavezanci ne sporočijo vseh podatkov o poslovnih

prostorih ali sporočijo nepravilno.

- Še vedno so zavezanci, ki niso v sistemu davčnih blagajn.
- Nepravilnosti pri davčnih številkah operaterjev (zavezanci ne pošiljajo davčnemu organu oznak fizičnih oseb, ki izdajajo račune, pošiljajo napačne podatke itd.).
- Zavezanci občasno izdajajo strankam kopije računov brez ustrezne oznake.

S kršitvami sistema davčnih blagajn (navedene zgoraj) se v Finančni upravi RS spopadajo na različne načine. Poleg nadzora nad pravilnostjo izpolnjevanja davčnih obveznosti veliko pozornosti usmerjajo obveščanju davčnih zavezancev. Zavedajo se namreč, da lahko ti izpolnjujejo svoje obveznosti le, če so pravočasno in pravilno informirani. V ta namen so do začetka uvedbe davčnih blagajn organizirali 45 brezplačnih predavanj za 5.500 slušateljev, medijem poslali 31 sporočil za medije in novic. Na FURS so se slovenski mediji obrnili v 211 primerih in pri tem zastavili 740 vprašanj, prav tako so objavili 225 pogostih vprašanj in odgovorov, poslali pa so tudi 14.000 odgovorov na vprašanja zavezancev po telefonu, e-pošti in osebno na uradu.

Veliko pozornost so namenjali tudi ozaveščanju potrošnikov za zahtevanje, jemanje, in preverjanje računov. V zvezi s tem so v letu 2016 organizirali posebno nagradno igro »Vklopi razum, zahtevaj račun«. Z odzivom potrošnikov je Finančna uprava zelo zadovoljna, saj so potrošniki v enem letu nagradne igre preverili 21 milijonov računov, število nepotrjenih računov pa se je zmanjšalo. V prvem trimesečju je bilo 1,9 % nepotrjenih računov, v naslednjih trimesečjih pa je takšnih računov le še 1,2 %. Pri podrobnejših pregledih nato nadzorniki Finančne uprave ugotavljajo, kaj je razlog, da posamezni račun ni bil potrjen na Finančni upravi RS. Doslej si je na svoje mobilne telefone aplikacijo »Preveri račun«, s katero lahko potrošniki preverjajo račune in sodelujejo v nagradni igri, preneslo že 111.000 potrošnikov, ki so doslej vsaj enkrat preverili račune 75 % uporabnikov davčnih blagajn. Povedano drugače: potrošniki so s svojimi mobilni telefoni preverili tri četrtine vseh izdajateljev računov, ki uporabljajo davčne blagajne. V obdobju od 1. 1. 2016 do 30. 11. 2016 pa je FURS izvedel že 25.525 nadzorov, največ opravljenih nadzorov je bilo v dejavnosti gostinstva, trgovine, vzdrževanja in popravila motornih vozil, gradbeništva, drugih dejavnosti (frizerske dejavnosti in osebne storitve), zdravstva in socialnega varstva, predelovalnih dejavnostih ter dejavnosti pekarstva.

V obdobju od 1. 1. 2016 do 30. 11. 2016 je Finančna uprava RS v skladu z Zakonom o davčnem potrjevanju računov izrekla globe v skupnem znesku 1.653.100,00 evrov. Najvišja izrečena

globa je znašala 35.000 evrov, izrečena je bila pravni osebi, ki je storila 4 prekrške po Zakonu o davčnem potrjevanju računov. Kljub strogim globam pa se zavezanci še vedno poslužujejo različnih metod za izogibanje davčnih obveznosti.

Gospod Švarc nam je tudi povedal, da so najvišje povečanje neto vplačil DDV beležili v gostinstvu. V prvih devetih mesecih leta 2016 je bilo v dejavnosti gostinstva za 6,9 mio evrov več neto vplačila DDV po obračunih, kar je za 19,6 % več kot v enakem obdobju leta poprej. Navedeni učinki davčnih blagajn so predstavljeni tako, da so očiščeni oziroma zmanjšani za nominalno rast končne potrošnje po podatkih SURS-a, ki je bila v 1. polletju 2016 2,0 %, glede na enako polletje 2015.

Ker smo ugotovile, da je že veliko zavezancev imelo težave z internetnim signalom, smo poizvedovale tudi o tej tematiki. Direktor FURS-a Dravograd nam je povedal, da če je programska oprema za izdajanje računov (vključno z namenskim digitalnim potrdilom za davčne blagajne) nameščena na mobilni blagajni, se v primeru prekinitve internetne povezave postopa v skladu z določili 9. člena ZDavPR. Zavezanec izda račun preko mobilne blagajne brez EOR oznake. Zavezanec mora vzpostaviti elektronsko povezavo in davčnemu organu poslati podatke o nepotrjenih računih prek elektronske povezave v dveh delovnih dneh od dneva prekinitve povezave. Davčni organ poslanim podatkom o računu dodeli EOR oznako in jo pošlje zavezancu kot potrdilo o prejemu naknadno poslanih podatkov o izdanem računu.

Če pa npr. je planinska koča na območju, kjer ni mogoča vzpostavitev internetne povezave ali GPRS, bo oskrbnik planinske koče pri gotovinskem poslovanju račun izdal z uporabo vezane knjige računov. Davčnemu organu bo moral prek elektronske povezave poslati podatke o računih, izdanih z uporabo vezane knjige računov, v desetih delovnih dneh od dneva izdaje računa.

Po 31. decembru 2017 bo moral oskrbnik planinske koče v primeru nadaljnje uporabe vezane knjige računov na področjih, kjer ni mogoča vzpostavitev internetne povezave ali GPRS, s potrdilom Agencije za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije dokazati, da na območju ni mogoča vzpostavitev internetne povezave oziroma GPRS.

Ker večine potrošnikov ob izhodu iz poslovnega prostora še ni ustavil davčni inšpektor (rezultat

naše ankete), smo o izvajanjih tovrstnih ukrepov proti kršiteljem sistema davčnih blagajn vprašale FURS. Dobile smo odgovor, da niti ene kazni niso izrekli potrošnikom. So pa 14 potrošnikov opozorili (ne kaznovali), ker niso vzeli računa. To potrjuje njihove obljube iz začetka leta, da njihov namen ni kaznovanje posameznikov, ki računa ne vzamejo, temveč spodbujanje potrošnikov, da zahtevajo in vzamejo račun od ponudnikov blaga in storitev. Bojazen o tem, da bodo nadzirali in kaznovali potrošnike, se je izkazala za brezpredmetno.

Eden od načinov nadzora zavezancev pa je tudi nagradna igra »Vklopi razum, zahtevaj račun«. V svojem intervjuju smo povpraševale tudi po smiselnosti tovrstnega nadzora države nad prekrškarji. Gospod direktor pravi, da davčne blagajne, ki so se uvedle leta 2016, ne bi bile učinkovite, če ponudniki blaga ali storitve ne bi izdajali računov. Iz naslova davčnih blagajn se pričakuje 75 milijonov evrov več davka na leto. Stroški nagradne igre (124.000 evrov za nagrade in 125.000 evrov za oglaševanje) tako predstavljajo zgolj nekaj promilov od dodatnih koristi, ki jih prinašajo davčne blagajne. Namen nagradne igre je torej dvig davčne kulture potrošnikov in krepitev vsakodnevne motivacije za zahtevanje, jemanje in preverjanje računov. FURS je že pri snovanju Zakona o davčnem potrjevanju računov predvideval praktičnost in enostavnost pri preverjanju računov. Zato mora biti sestavni del vsakega izdanega računa iz davčne blagajne posebna unikatna QR, PDF 417 ali več vrstična črtna koda. S pomočjo te kode lahko potrošniki s svojim mobilnim telefonom v nekaj sekundah dobijo povratno informacijo o tem, ali je bil račun potrjen na Finančni upravi RS in v kakšni obliki je bil potrjen. Če te kode ne bi bilo, bi morali potrošniki v svoje mobilne telefone ročno vnašati 32-mestno kodo z računa, kar pa bi večino potrošnikov odvrnilo od sodelovanja pri preverjanju računov.

Brezplačno mobilno aplikacijo »Preveri račun«, ki je namenjena potrošnikom za preverjanje računov in za sodelovanje v nagradni igri, je v lanskem letu naložilo 111.000 potrošnikov.

S pomočjo takšnega množičnega preverjanja računov s strani potrošnikov na FURS prejmejo veliko kvalitetnih povratnih podatkov o izdanih računih. Glede na to, da je 84 % preverjenih računov posredovanih v elektronski obliki, je njihova obdelava enostavna, hitrejša in cenejša. S tem lahko z manjšimi delovnimi resursi povečajo učinkovitost nadzora, saj svoje inšpektorje usmerijo zgolj k zavezancem, ki izdajajo napačne račune. Posledično pa se podjetnike, ki račune izdajajo korektno, po nepotrebem ne obremenjuje z inšpekcijskimi nadzori. Nadzor pa ni temeljil zgolj na podatkih nagradne igre. So pa bili podatki iz nagradne igre pomembni pri

izvajanju nadzora.

Osnovni cilj nagradne igre je torej doseči krepitev zavedanja javnosti, da so različne pojavne oblike sive ekonomije družbeno nesprejemljive, saj zaradi njih dolgoročno izgublamo vsi - posamezniki in celotna družba. S plačilom računa plačamo tudi del davka, ki je vštet v ceno. V kolikor torej računa ne vzamemo, lahko izdajatelj ta denar obdrži zgolj zase. Morda tudi ni plačal prispevkov delavcem in davkov.

»Kako torej motivirati potrošnike, da za kupljeno blago ali storitev vzamejo račun? Poleg ostalih ukrepov, ki tečejo vzporedno (zakonska obveza, posebna obvestila o jemanju računov ob blagajnah, davčno opismenjevanje mladih v šolah itd.), smo želeli potrošnike k jemanju računov spodbuditi z nagradno igro. In to nam je v veliki meri tudi uspelo, saj smo (kot rečeno) v letu dni od potrošnikov prejeli kar 21 milijonov računov.«

5.4. Intervju z zaposleno v Upravi za nadzor na FURS-u

Da bi izvedele čim več o vplivu uvedbe davčnih blagajn na državo, smo izvedle še intervju z zaposleno v upravi za nadzor na FURS-u, ki pa želi ostati anonimna. Povedala nam je veliko o delovanju davčnih blagajn, kar smo napisale že v teoretičnem delu, zato bomo zdaj povzele le nekatere novosti, ki so se nam zdele zanimive.

Za začetek smo želele pojasniti, zakaj sploh davčne blagajne. Vzrok za njihovo uvedbo se najde v želji davčne uprave po dobljenih podatkih o gotovinskem prometu, ki je najbolj tvegan za neizdajanje računov. Ideja o spremembi sistema je bila želja že od leta 2005, zaradi brisanja računov podjetnikov, a so se takrat zavezanci temu uprli. Kasneje so dokazali, koliko je v resnici brisanja računov in da so spremembe potrebne. Neka pekarna naj bi zgolj na žemljicah utajila 200.000 € davka. Zastrahujoč podatek je, da naj bi v gostinstvu bilo 70% gotovinskega prometa brisanega.

Vzor davčnih blagajn so si vzeli po Hrvaški, ki je uvedla davčne blagajne pred nami. Vendar so imeli to prednost, da so poznali njihove začetne napake in so se jim sami tako lahko izognili. Poleg tega pa je naš sistem nekoliko drugačen od njihovega. Hrvaška ima potrjevanje računov vezano na subjekte, ki plačujejo dobiček, mi pa na subjekte, ki so zavezanci za izdajo računov

po DDV zakonodaji. Na vprašanje, kakšen je sistem v bolj razvitih državah, kot je na primer Nemčija, smo dobile odgovor: » *Tam imajo sistem plačevanja davkov zelo urejen. Vzrok tega je v njihovi zavesti. Pri njih je sramota, če ne plačaš davka, pri nas si frajer.*«

V Sloveniji naj bi bilo 10-15 % prikritih prihodkov. V nekaterih panogah je sicer prihodke lažje utajiti in tam moramo biti še posebej pozorni. Ena izmed teh panog je pleskarstvo, kjer je ogromno dela na črno, saj je delo v stanovanjih težko nadzirat. V teh dejavnostih je stopnja sive ekonomije najvišja, za razliko od nekaterih, kjer pa sive ekonomije sploh ni. Teoretično naj bi bila stopnja sive ekonomije najvišja tam, kjer je potrošnja vezana na končnega kupca/potrošnika. Zato želijo letos poseči prav tja. Potekala bo posebna nagradna igra, kjer bodo kupci račune teh podjetnikov (maserji, frizerji, pleskarji...) pošiljali na FURS.

Davčne blagajne so na začetku prinesle kar nekaj problemov. Od čiste nepripravljenosti nekaterih podjetij do težav s programi oziroma računalničarji. Kljub opozorilom si nekatera podjetja niso uspela zagotoviti vsega potrebnega. Zato je bilo po izteku prehodnega obdobja potrebno začeti kaznovati prekrškarje. Ogromno problemov so imeli z računalničarji, ki so zavezancem namestili nepopolne programe, zato so uvedli tudi kazni za informatike. Poleg tega pa so imeli nekaj težav z zavezanci, ki so se pritoževali čez spremembe. »*Toda, če bi podjetniki že pred uvedbo davčnih blagajn poslovali, kot je potrebno, jim davčne blagajne ne bi prinesle nobenih novosti. Tako pa je jasno, da so zavezanci že prej kršili zakonodajo, zdaj pa je to postalo samo še bolj očitno.*«

Po mnenju nadzornice, poleg večjega doprinosa v državni proračun, je prednost davčnih blagajn tudi večja urejenost poslovanja podjetnikov. Nekateri so na začetku odlašali, ker so bili mnenja, da niso dovolj računalniško spretni. Toda »*informacijska doba je tukaj in treba je iti s korakom v čas. Vsaka sprememba je najprej zoprna, preden ugotovimo, da zna biti precej koristna. Davčne blagajne so podjetnikom zagotovo prinesle čas, ki pa je dandanes v poslovanju izrednega pomena*«. Predvsem v gostinstvu se je zmanjšala verjetnost kraje. Izkazalo se je, da so nekateri natakari denar kradli. Zdaj, ko se točno ve, kdo izda račun, je to oteženo, saj lastnik ve komu je denarja zmanjkalo. Lahko rečemo, da delavce ne nadzorujejo samo nadrejeni, temveč tudi država. Še en argument, ki govori v prid davčnih blagajn, pa je tudi znižanje števila posojanj napotnic pri študentih.

Kljub izboljššanju se še vedno najdejo nekateri, ki goljufajo sistem. Sive ekonomije ne bo moč

nikoli povsem odpraviti, to je dejstvo. Lahko pa jo znižamo tudi z kaznimi, ki so različne glede na vrsto podjetnika (s. p., d. o. o.,...) in vrsto prekrška. Če je kršitev taka, da je škodo možno popraviti (npr. prepozna potrditev računa), kršitelj dobi samo opomin. Kot smo že omenile, so uvedli tudi globo za računalničarje, v primeru, da naredijo nepopoln program. Če naredijo program, ki omogoča kršenje zakona, tudi oni kazensko odgovarjajo. Najprej so januarja in februarja samo opozarjali, potem pa so kršitelje vedno pogosteje kaznovali. Nekateri so poslovali tudi na tak način, da so za davčno potrjevanje računov uporabljali drugo namensko digitalno potrdilo in ne svoje, vendar so tudi te kasneje dobili in kaznovali.

Po zaslugi novega programa se zdaj točno vidijo vse spremembe, ki jih podjetnik naredi (npr. če briše račune), prav tako se vidi če je račun kopija (tudi to je bil način utaje davkov). Inšpektorji tako lažje analizirajo in ugotovijo napake. Še vedno obstaja možnost, da podjetniki računa ne izdajo ali pa izdajo račun, ki ni davčno potrjen. V ta namen je v preteklem letu potekala tudi nagradna igra »Vklopi razum, zahtevaj račun«, s pomočjo katere so poskušali odkriti čim več kršiteljev.

Ali so se začetna pričakovanja uvedbe davčnih blagajn uresničila ali ne, bomo videli šele ob izhodu letnega poročila sredi aprila. Po začetnih predvidevanjih naj bi se v državni proračun zaradi davčnih blagajn prililo od 50 do 100 milijonov davkov več. Zaenkrat (9 mesečni podatki) kažejo, da se je dvignil DDV, kar je bil njihov glavni cilj, davčne blagajne pa so dobile tudi nagrado Združenja računalničarjev v okviru gospodarske zbornice za najboljšo informacijsko rešitev v državni blagajni.

»Davčne blagajne zagotovo ne morejo povsem odpraviti sive ekonomije. To bo mogoče samo, če bomo spremenili svoje mišljenje in spoznali, da je plačevanje davkov potrebno in v dobrobit vseh nas. Kaj pa država stori za nas, boste rekli. Ne vem, mogoče šola vaše otroke, gradi ceste, nudi socialno podporo itd.«

5.5. Analize ekonomskih člankov

V preteklem letu je bilo na temo davčnih blagajn izdanih ogromno člankov. V nekaterih zagovarjajo davčne blagajne, spet v drugih govorijo o njihovi neučinkovitosti. Da bi dobile čim širšo sliko o mnenju podjetnikov, politikov in državljanov, smo analizirale najdene članke (celotne članke najdete v prilogi). Iz nekaterih člankov nismo izpisovale nekaterih pomembnih informacij, saj smo jih že velikokrat omenile v teoretičnem delu raziskovalne naloge.

V članku »Bolje, da se šalimo, kot da se žalimo« so omenjeni vsi odmevnejši dogodki leta 2016, med njimi tudi davčne blagajne. S FURS-a poročajo, da so davčne blagajne dosegle svoj namen. V prvih devetih mesecih naj bi pobrali 55 milijonov evrov dodatnih prilivov, na letni ravni pa naj bi vsota narasla na pričakovanih 75 milijonov evrov. Prav tako je manj dela na črno in siva ekonomija naj bi zdaj malce težje dihala. Pod drobnogled so vzeli tudi nagradno igro zbiranja računov, zaradi katere je bilo na FURS poslanih več kot 20 milijonov računov. Zmotilo pa jih je ime te nagradne igre »Vklopi razum, zahtevaj račun«. Katera vlada želi, da bi njeni državljani vklopili razum? (Večer – V soboto, 07. 01. 2017, stran 8)

V članku »Letos nagrade tudi za račune za delo na domu« govori o prenovljeni obliki nagradne igre »Vklopi razum, zahtevaj račun«. V preteklem letu so potrošniki zbirali račune različnih izdajateljev, letos pa se bodo lahko potegovali za dve dodatni nagradi (zbiranje računov, izdanih za storitve na domu, in za uporabo sistema eDavki). Za podaljšanje nagradne igre so se na Finančni upravi RS odločili, ker želijo kupce motivirati za zahtevanje računa. Najbolj rizične dejavnosti za neizdajanje računov naj bi bile storitve na domu (pleskarji, vodovodarji, električarji in gradbinci), saj je njihovo dejavnost zelo težko nadzorovat. S tem namenom so preoblikovali nagradno igro »Vklopi razum, zahtevaj račun«. Novost je tudi nagradna igra za davčne zavezance, ki bodo s FURS-om poslovali elektronsko prek portala eDavki, saj želijo z večjo uporabo eDavkov zmanjšati papirno birokracijo in poenostaviti, skrajšati in poceniti upravne postopke. Nespremenjena pa ostaja lanska nagradna igra za paket desetih računov. O učinkovitosti te nagradne igre pričajo podatki, da so zaradi nje v preteklem letu preverili okoli 20 milijonov računov, zmanjšalo pa naj bi se tudi število nepotrjenih računov (v prvem trimesečju lani je bilo nepotrjenih računov 1,9%, v drugem in tretjem trimesečju pa še samo 1,2%). (Dnevnik, 03. 01. 2017, stran 5)

Članek »Davčne blagajne, drag eksperiment na ramenih davkoplačevalcev« govori predvsem o ne doseganju zastavljenih ciljev (zmanjšanje obsega sive ekonomije, izboljšanje nadzora nad zaposlovanjem na črno, 75 milijonov evrov več pobranih davkov) davčnih blagajn. Na FURS-u sicer pravijo, da je zdaj 24.569 več prijavljenih zaposlenih v sistem socialnega zavarovanja, kar naj bi bila posledica davčnih blagajn, na SURS-u pa pojasnjujejo, da se je število delovno aktivnih letos povečalo za 25.658 oseb, kar je posledica boljših gospodarskih razmer in ne uvedbe davčnih blagajn. Z uvedbo davčnih blagajn naj bi se razkorak med tistimi, ki delajo v skladu s predpisi, in tistimi, ki delajo na črno, še povečal. Nadzor je ostal enako neuspešen. Tudi pri davčnih prilivih v državni proračun naj cilj ne bi bil dosežen. Država naj bi lani po enajstih mesecih pobrala le 19,4 milijona evrov več davka na dodano vrednost, kot v istem obdobju leta 2015. Ob 2,3-odstotni realni gospodarski rasti, več kot triodstotni nominalni rasti BDP ter okoli triodstotni rasti končne porabe gospodinjstev in dvedostotni rasti končne porabe države rast prilivov DDV res majhna. Realno gledano so prilivi DDV v letu 2016 okoli 50 milijonov evrov večji kot v letu prej, kar ne upravičuje niti gospodarske rasti in večje porabe, sploh pa ne uvedbe davčnih blagajn. Na finančni upravi pa še vedno govorijo o doseženih ciljih. Še en argument, ki govori proti davčnim blagajnam, je dejstvo, da so imeli podjetniki z njimi visoke stroške. Država naj bi po izračunih podjetja obremenila s 15 do 10 milijonov evrov dodatnih stroškov. Poleg tega je bil strošek uvedbe na strani finančne uprave po uradno razkritih podatkih 1,7 milijona evrov. (Finance, 27. 12. 2016, stran 5)

Članek »Leto dni davčnih blagajn: 1,2 milijona glob, nepotrebni stroški, a večina se je sprijaznila« govori o mnenju podjetnikov o davčnih blagajnah oziroma o njihovem soočenju z njimi. Vladimir Vodeb iz čevljarstva Vodeb pojasnjuje, da program za davčne blagajne najemajo, kar pomeni okoli 10 evrov na mesec, kar se ne sliši veliko, vendar se na mesečni ravni nabere. Dve leti pred uvedbo davčnih blagajn so v čevljarstvu Vodeb kupili novo blagajno. Rečeno jim je bilo, da naj bi bila kompatibilna z morebitno davčno blagajno, a ker ni bila, je predstavljala le nepotreben strošek. Poleg tega ob izpadu internetne povezave prihaja do nevšečnosti, saj morajo stranke čakati. Svoje mnenje je podal tudi kmet Štefan Čebašek z ekološke kmetije Pr Črnet. Pojasnjuje, da so se davčno blagajno sicer navadili uporabljati, a da so vse te dodatne administrativne zahteve le novo breme za dopolnilno dejavnost na kmetiji. Nekaj problemov ima tudi pri izdaji računa, saj je stranko težko prepričati, da vzame račun, saj noče čakati, sploh zdaj pozimi, ko naprava zaradi mraza počasneje dela. Do sprememb zaradi

uvedbe davčnih blagajn je prišlo tudi v taksi službah, kjer so imeli precejšnje stroške s prilagoditvijo taksimetrov, da so jih lahko povezali z davčnimi blagajnami. Ti so znašali približno tisoč evrov na avto, pojasnjuje Andrej Konutar iz celjske taksi službe. Prvi mesec so imeli sicer težave, saj ponekod ni bilo povezave in je nastala panika, a so to obvladali. Priznava, da pa je dela z računi manj kot prej. Gospodarska zbornica Slovenije (GZS) je podpirala uvedbo davčnih blagajn, saj je pričakovala zmanjšanje sive ekonomije, kar pa je po njenem mnenju spodletelo. Sicer so davčne blagajne izboljšale postopke davčnih pregledov (zavezancem vzamejo manj časa), so pa na GZS zelo razočarani nad tem, da niso zasledili resnega povečanja nadzora nad poslovanjem na črno, pojasnjuje izvršni direktor GZS Goran Novkovič. V članku pa izvemo tudi odgovor o delu inšpektorjev, ki so se v letu 2016 osredotočili predvsem na gostince, trgovce, avtomehanične delavnice, gradbince, frizerje ter druge ponudnike storitev, zanimalo pa jih je tudi področje zdravstva in socialnega varstva. Izvedli so 23.465 nadzorov. V devetih mesecih (leto 2016) so v povezavi z davčnimi blagajnami izrekli za 1,2 milijona evrov glob (najvišja je znašala 35 tisoč evrov). Na FURS-u poudarjajo, da niti ene kazni niso izrekli potrošnikom, so pa jih 14 opozorili, ker niso vzeli računa. Med najpogostejšimi ugotovljenimi nepravilnostmi so bili neizdajanje računov oziroma so bili ti davčno nepotrjeni, neustrezna programska oprema, nepravilno številčenje računov ter nepravilno poročanje na FURS glede vsebine računa. (Finance, 27. 12. 2016, stran 4)

Tudi članek »Igra z računi se je dobro prijela in bo ostala« govori o nagradni igri »Vklopi razum, zahtevaj račun«, ki je bila očitno zelo učinkovita. Kot je bilo omenjeno že v prejšnjih člankih, je v enajstih mesecih (leto 2016) prek nagradne igre preverjenih 20 milijonov računov. Število ljudi, ki sodelujejo v nagradni igri se veča, aplikacijo naj bi si v prvih enajstih mesecih preneslo 111.000 potrošnikov. Davčne blagajne so kot ukrep proti sivi ekonomiji uspešne samo, če bodo tudi potrošniki ozaveščeni pri jemanju računov za plačano blago ali storitev in s tem namenom so uvedli tudi to nagradno igro. (Delo, 13. 12. 2016, stran 9)

Članek »Davčne blagajne doslej prinesle 55 milijonov« govori o doprinosu davčnih blagajn do konca septembra 2016. Ker pa smo o teh podatkih že dosti pisale, bomo navedle le nekatere zanimivosti. Po podatkih FURS-a je do 17. novembra 2016 davčne blagajne uporabljalo 52.091 zavezancev, ki so skupaj davčno potrdili več kot 880 milijonov računov. Ob tem pa je okoli

59.000 davčnih zavezancev skupno prevzelo 81.837 digitalnih potrdil. (Finance, 19. 11. 2016, stran 5)

V članku »Več gostov zdaj vzame račun in preslika kodo« so predstavljena začetna mnenja uvedbe davčnih blagajn. Nosilci registriranih dejavnosti opozarjajo, da so kratko tudi tokrat potegnili tisti, ki že ves čas igrajo po pravilih. Pod drobnogledom pa so se zaradi povečanega nadzora inšpektorjev znašli gostinci. Gostinci so mnenja, da bi morala ista pravila veljati za vse. Menijo, da bi bilo bolj učinkovito, če bi se posvetili nadzoru tistih, ki svoje dejavnosti sploh nimajo prijavljene, kot pa tistim, ki jo že imajo, pojasnjuje Mate Matjaž iz hotela in restavracije Tomi ter predsednik sekcije za gostinstvo in turizem pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije. Večji gostinci z uvedbo davčnih blagajn niso imeli težav. Najvišje stroške pa so imeli prav manjši gostinci. Še vedno obstajajo nekatera odprta vprašanja. Predvsem glede napitnin in urnikov. Ministrstvo za finance si ni enotno. Po eni strani pravijo, da bi jih morali prijaviti kot osebni dohodek, po drugi strani pa, da gre za dohodek podjetja. Ko pa pride nadzor, pa imaš seveda težave, ker gotovinski prejemki niso urejeni. Nerešeno je tudi vprašanje urnikov. Gostinci morajo zadnji račun izdati ob uri, ko se lokal zapre. A kaj naj naredijo, če pride stranka v restavracijo malo pred zaprtjem restavracije in naroči več hodov. Naj ji račun izdajo še preden ji postrežejo? Na zbornici zato predlagajo podaljšan čas za izdajanje računov (vsaj pol ure ali uro po uradnem zaprtju gostinskega obrata). Gostinec pojasnjuje tudi, da si prizadevajo za nekaj dodatnih olajšav. Na ministrstvo za finance so dali pobudo, da bi za njih veljal nižji davek na alkoholne pijače, saj zdaj znaša 22%, medtem ko v trgovinah in avtomatih samo 9,5% in se tako počutijo diskriminirane. Povedal je tudi, da se je nekoliko spremenil tudi odnos ljudi, saj jih več vzame račun in preslika kodo (nagrada igra). (Gost, 18. 03. 2016, stran 13)

Članek »FURS doslej za davčne blagajne zapravil 1,7 milijona evrov« govori predvsem o stroških uvedbe davčnih blagajn. Finančna uprava je imela doslej (do objave tega članka 14. 03. 2016) z uvedbo informacijske podpore za delovanje davčnih blagajn za 1,7 milijona evrov stroškov, dodatnih 80 tisoč evrov stroškov pa jo predvidoma še čaka. (Finance, 14. 03. 2016, stran 10)

V članku »Davčne blagajne: večjih težav pri nas ne povzročajo« so predstavljena mnenja podjetnikov s Šentjurskega o davčnih blagajnah in nagradni igri »Vklopi razum, zahtevaj

račun«. O nagradni igri imajo različni ljudje zelo deljena mnenja. Nekateri mislijo, da je igra koristna, saj tako odkrijejo več kršiteljev, sami pa imajo možnost dobiti nagrado, spet drugi pa menijo, da je to zavajanje javnosti, saj potrošniki opravljajo delo, ki bi ga morali inšpektorji. Prav tako pa so tudi podjetniki različnih mnenj o uvedbi davčnih blagajn. Anton Selič (elektroinštalacije in trgovina) pojasnjuje, da z uvedbo davčnih blagajn ni imel nobenih problemov, saj so že prej imeli vzpostavljen transportni sistem in vsem izdajali račune. Novih blagajn jim ni bilo treba kupiti, kupiti so pa morali ustrezno programsko opremo. Na terenu uporabljajo mobilno enoto blagajne, ki jim ne povzroča težav. Kar se tiče stroškov, je imelo njegovo podjetje z novostjo manj kot tisoč evrov stroškov, a ta ukrep podjetnik kljub temu podpira. Franc Žurej (Kavarna Center) je moral kupiti tako novo strojno kot programsko opremo. Sprva so račune izdajali s pomočjo tablice, ki pa se niso najbolje obnesle, zato Žurej načrtuje nakup novega računalnika (čas objave članka). Nova strojna oprema ga je oziroma ga bo stala okoli 800 evrov. Poleg tega pa se je odločil za najem programske opreme, kar bo stalo okoli 16 evrov na mesec. Večjih težav v delovanju sistema ni zaznal, je pa res da zadeva včasih nekoliko zataji, saj včasih dolgo potrebuje, da potrdi račun. Zanj se z uvedbo davčnih blagajn ni nič spremenilo, saj je že prej vedno izdal račun. Je pa mnenja, da se bo v nekaterih panogah še vedno pojavljal problem neizdajanja računov. Majda Mauer (Cvetličarna Majda) je že pred uvedbo zakonodaje imela ustrezno blagajno, zato ji te ni bilo treba na novo kupiti, morali pa so jo nadgraditi s programsko opremo in urediti internetno povezavo. Strošek tega je znašal okoli 200 evrov, odtlej pa mora plačevati tudi mesečno položnico za internet. Sistem načeloma deluje brez težav. Nekaj problemov so imeli le s storniranjem računa. Njene stranke redno vzamejo račun. Na vprašanje, kaj meni o uvedbi davčnih blagajn, odgovori: »Treba je dati cesarju, kar je cesarjevega. In kar je bilo treba dati, sem dala že prej.« V podjetju Jager so davčne blagajne začeli uvajati v decembru 2015, pojasnjuje Boštjan Jager, vodja trženja v podjetju Jagros. Zaradi tega so imeli okoli 20.000 evrov dodatnih stroškov (menjava računalniške opreme). Sistem večinoma deluje brezhibno, prihaja pa do občasnih izpadov zaradi preobremenitve na strežnikih FURS-a. Kupci zdaj bolje pogledajo račun, ki je zaradi kod in vseh dodatnih podatkov na računu daljši. Jager je prepričan, da je ukrep povzročil obilico dodatnega dela in cel kup dodatnih stroškov. Meni, da ne bo nobenih sprememb v pobranih davkih. (Šentjurske novice, 03. 02. 2016, stran 9)

6. PREVERJANJE ZASTAVLJENIH HIPOTEZ IN ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

V uvodu smo si postavile 3 hipoteze in 4 raziskovalna vprašanja.

Hipoteza 1: *“Do kršitev neizdajanja računov najpogosteje prihaja v gostinskih lokalih”* je potrjena.

Raziskava spletne ankete je pokazala, da v letu 2016 račun zagotovo ni bil izdan vsaj 53 % anketirancev. 54 % anketirancem, ki jim račun v preteklem letu ni bil izdan, računa ni dobilo v gostinskem lokalu oziroma kavarni (grafa 3 in 5). To se je večini zgodilo 3 do 5 krat (35 %) oziroma več kot 5 krat (35 %) (graf 4).

Hipoteza 2: *„Večini anketirancev je vseeno, če jim izdajo račun ali ne“* je potrjena.

Raziskava spletne ankete je pokazala, da je 62 % anketirancev vseeno, če jim je račun izdan ali ne (graf 6).

Hipoteza 3: *„Vsaj 30 % anketirancev je pri izhodu iz poslovnega prostora ali po opravljeni storitvi že ustavil davčni inšpektor“* je ovržena.

Večina anketirancev, kar 96 %, je odgovorilo, da jih davčni inšpektor še nikoli ni ustavil (graf 7).

Raziskovalno vprašanje 1: Kako so davčne blagajne spremenile poslovanje podjetnikov?

Ugotovile smo, da uvedba davčnih blagajn ni bistveno vplivala na poslovanje podjetnikov, ki smo jih intervjuvale. Blagajne so na začetku za vse predstavljale dodaten strošek, za večino se je tudi dobiček nekoliko zmanjšal, saj zaradi rednejšega izdajanja računov plačajo več davka. Težave, s katerimi so se nekateri soočili so izpadanje internetne povezave, težave zaradi nepripravljenosti na začetku leta in težave z računalniško nepismenostjo. Še vedno prihaja do neizdajanja računov oziroma izdajanja davčno nepotrjenih računov, kar se dogaja večinoma v primeru, ko so kupci znanci ali redne stranke.

Raziskovalno vprašanje 2: Katere so najpogostejše kršitve oz. nepravilnosti na področju delovanja davčnih blagajn in koliko denarja se je na ta račun prililo v državni proračun?

Po podatkih Finančnega urada Dravograd so najpogostejše kršitve neizdajanje računov oz. izdajanje davčno nepotrjenih računov, neustrezna programska oprema, nepravilno številčenje računov, nepravilnosti v poročanju na FURS glede vsebine računa, nepravilni podatki o poslovnih prostorih, nepravilnosti pri davčnih številkah operaterjev, izdajanje kopij računov in da še vedno obstajajo zavezanci, ki niso v sistemu davčnih blagajn. FURS je v obdobju od 1. 1. 2016 do 30. 11. 2016 izrekel globe v znesku 1.653.100,00 evrov, najvišja izrečena globa pa je znašala 35.000 evrov. Izrečena je bila pravni osebi, ki je storila 4 prekrške po Zakonu o davčnem potrjevanju računov. Zaradi pogostih in včasih tudi namenskih napak računalničarjev, je FURS uvedel kazni tudi za računalničarje in ne le za podjetnike.

Raziskovalno vprašanje 3: Kakšen je smisel nagradne igre zbiranja računov (Vklopi razum, zahtevaj račun) in kakšni so odzivi nanjo?

Namen nagradne igre je dvig davčne kulture potrošnikov in krepitev vsakodnevne motivacije za zahtevanje, jemanje in preverjanje računov ter krepitev zavedanja javnosti, da so različne oblike sive ekonomije družbeno nesprejemljive. To je v veliki meri uspelo, saj si je v lanskem letu 2016 brezplačno mobilno aplikacijo »Preveri račun« naložilo 111.000 potrošnikov. Finančna uprava je v letu dni od potrošnikov prejela kar 21 milijonov računov. Stroški nagradne igre predstavljajo zgolj nekaj promilov od dodatne koristi davčnih blagajn. Te podatke nam je posredoval Igor Švarc iz FU Dravograd.

Raziskovalno vprašanje 4: Kakšna so bila pričakovanja FURS-a in ali so davčne blagajne izpolnile le-ta?

Iz poročila o devetmesečnih učinkih uvedbe davčnih blagajn vse kaže, da bo zastavljen letni cilj dosežen, saj je bilo v primerjavi z enakim obdobjem v letu 2015 s strani zavezancev plačanega 0,7 % več DDV-ja (16,5 milijonov evrov). To nam je potrdila tudi zaposlena na FURS-u. (Intervju z zaposleno v Upravi za nadzor, Finančne uprave RS in poročilo o devetmesečnih učinkih)

7. POMEMBNE UGOTOVITVE RAZISKAVE IN PREDLOGI

Ker je minilo že leto dni, odkar so v Sloveniji v veljavi davčne blagajne, lahko lažje analiziramo njene vplive na slovensko gospodarstvo in državo. V Republiki Sloveniji lahko zaznamo večje prilive v državni proračun, zmanjšanje obsega sive ekonomije ter dela na črno pa so bili cilji Finančne uprave RS, ko so se odločili uvesti to spremembo. Poročilo o devetmesečnem delovanju davčnih blagajn kaže, da se na podlagi neto vplačil DDV, povečanja prijav v zavarovanje za socialno varnost in akontacij dohodnine od dohodkov iz zaposlitve blagajnikov v državni proračun priliva 54,7 milijonov evrov več kot v letu 2015. Ob pripravi zakona je vlada ocenila, da bo uvedba davčnih blagajn na letni ravni prinesla 75 milijonov evrov prihodkov. Ali bo cilj dosežen, pa bomo izvedeli aprila, ko bo izšlo letno poročilo. Tudi zaposlena v Upravi za nadzor na FURS-u je mnenja, da so davčne blagajne učinkovite, saj se zaradi njih vidijo vse spremembe, ki jih podjetnik naredi ob izdaji računa. Prav tako je brisanje računov, ki je bilo pred uvedbo davčnih blagajn velik problem, sedaj onemogočeno. Po mnenju Igorja Švarca tudi inšpektorji lažje nadzorujejo podjetnike, saj sistem omogoča pregledno in zanesljivo evidentiranje gotovinskega prometa davčnih zavezancev, učinkovitejši nadzor in preprečevanje davčnih utaj in goljufij na področju obveznih dajatev ter učinkovit nadzor gotovinskega poslovanja, dela in zaposlovanja na črno. Kljub mnogim ukrepom, se kršitve še vedno pojavljajo.

Na FURS-u so z rezultati sicer zadovoljni, na SURS-u pa so mnenja, da je za povečanje števila prijavljenih v sistem socialnega zavarovanja krivo povečanje števila delovno aktivnih državljanov, kar je posledica boljših gospodarskih razmer in ne uvedbe davčnih blagajn. Nadzor nad delom na črno naj bi ostal enako neuspešen. Država je v letu 2016 sicer pobrala več davka kot v 2015, a razlogi za to niso le v davčnih blagajnah, temveč tudi v gospodarski rasti, nominalni rasti BDP in rasti porabe gospodinjstev. Če upoštevamo vse te dejavnike, so prilivi v državni proračun zaradi davčnih blagajn majhni.

Pomemben del uvedbe davčnih blagajn so predstavljali potrošniki, saj jih je želela država čim bolj ozavestiti o pomembnosti plačevanja davkov. A glede na rezultate naše ankete odgovori niso najbolj optimistični. Kljub številnim ukrepom večini anketirancev v letu 2016 račun še vedno ni bil izdan in to večkrat. To se jim je najpogosteje zgodilo v gostinskih lokalih. Zastrahujoč podatek je, da je bilo ob tem večini vseeno. Davčni inšpektorji naj bi v letu 2016

sprejetje računa nadzorovali tudi pri potrošnikih, a rezultati ankete kažejo, da je to ostalo zgolj na papirju, saj skoraj nobenega anketiranca ob izhodu iz poslovnega prostora ni ustavil inšpektor. Direktor Finančne uprave Dravograd pojasnjuje, da niti ene kazni niso izrekli potrošnikom, 14 so jih le opozorili (ne kaznovali), ker niso vzeli računa. To potrjuje njihove obljube iz začetka leta, da njihov namen ni kaznovanje posameznikov, ki računa ne vzamejo, temveč spodbujanje potrošnikov, da zahtevajo in vzamejo račun od ponudnikov blaga in storitev. Davčne blagajne na potrošnika tako niso imele skoraj nikakršnega vpliva, zato so jih v večini opredelili kot niti učinkovite, niti neučinkovite.

Tako kot potrošnikom tudi večini podjetnikov uvedba davčnih blagajn ni predstavljala drastičnih sprememb, se pa pritožujejo o stroških, ki so z njo nastali. Primorani so bili namreč kupiti novo strojno opremo. Veliko nevšečnosti jim je povzročala internetna povezava in s tem nedelovanje davčnih blagajn, kar je dostikrat pomenilo, da so morale stranke na račun počakati. Še posebej so imeli težave podjetniki, ki so slabše računalniško pismeni in tisti, ki imajo svoja podjetja na od mest zelo oddaljenih območjih, kjer sploh ni internetnega signala. Prodajalec hitre prehrane iz okolice Maribora nam je zaupal, da je njegov zaslužek po uvedbi davčnih blagajn nižji zaradi plačila davka, kar nakazuje, da je v preteklosti verjetno sam goljufal. Tudi same smo mnenja, da se kljub uvedbi davčnih blagajn še vedno najdejo posamezniki, ki so pripravljeni narediti marsikaj za utajo davka in da tega država nikoli ne bo mogla popolnoma preprečiti.

Kljub vsem kršitvam, ki se pojavljajo predvsem pri zavezancih v dejavnostih, kot so restavracije in gostilne, strežba pijač in trgovina na drobno ter pekarnice, je še vedno država tista, ki je zadolžena za njihovo preprečevanje. S kršitvami se spopadajo na različne načine. Upravljajo nadzor nad pravilnostjo izpolnjevanja davčnih obveznosti, predvsem pa veliko pozornosti namenjajo obveščanju davčnih zavezancev, saj se zavedajo, da lahko ti izpolnjujejo svoje obveznosti le, če so pravilno in pravočasno informirani. V ta namen je država izvedla veliko brezplačnih predavanj, medijem je poslala novice in sporočila na to temo ter odgovarjala na najrazličnejša vprašanja.

V obdobju od 1. 1. 2016 do 30. 11. 2016 je FURS izvedel že 25.525 nadzorov, največ opravljenih nadzorov je bilo v dejavnosti gostinstva, trgovine, vzdrževanja in popravila motornih vozil, gradbeništva, drugih dejavnosti (veliko frizerske dejavnosti in osebne storitve), zdravstva in socialnega varstva, predelovalnih dejavnosti ter dejavnosti pekarstva. Globe za

kršitelje se gibljejo vse od 2.000 do 100.000 evrov za gospodarske družbe (do 150.000 evrov za velike gospodarske družbe) in od 1.500 do 50.000 evrov za samostojne podjetnike. Za kupca (prejemnika) je za kršitev predvidena globa 40 evrov v primeru, če ta ne bo zadržal računa neposredno po odhodu iz poslovnega prostora ter na zahtevo pooblaščenih osebe davčnega ali tržnega organa ne bo predložil računa. V obdobju od 1. 1. 2016 do 30. 11. 2016 je tako bilo izrečenih že glob v skupnem seštevku 1.653.100,00 evrov.

Učinkovitost davčnih blagajn se kaže tudi v tem, da so ne glede na to, da je največ kršitev bilo zaznanih na področju gostinstva, ravno v gostinstvu beležili najvišje povečanje neto vplačil DDV. Po podatkih FURS-a je namreč v dejavnosti gostinstva v prvih devetih mesecih leta 2016 za 6,9 mio evrov več neto vplačil DDV po obračunu, kar je za 19,6 % več, kot v enakem obdobju poprej.

Najpogostejša kršitev podjetnikov pa ni samo neizdajanje računov oz. izdajanje davčno nepotrjenih računov, temveč tudi neustrezna programska oz. strojna oprema, nepravilno številčenje računov, nepravilnosti v poročanju na FURS glede vsebine računa, nezadostni podatki o poslovnih prostorih in da so še vedno zavezanci, ki niso v sistemu davčnih blagajn ter nepravilnosti pri davčnih številkah operaterjev.

8. SKLEPI

Raziskovalno nalogo smo namenile predstavitvi davčnih blagajn, ki je v zadnjem letu pereča tema v Sloveniji. Po eni strani izredno učinkovite, po drugi pa naj bi predstavljale samo ogromno nepotrebne papirologije in stroškov.

Zaradi različnih pogledov na učinkovitost oz. neučinkovitost davčnih blagajn smo želele pridobiti mnenja države, podjetnikov in potrošnikov in si tako ustvariti širšo sliko.

V uvodu smo si postavile 3 hipoteze in 4 raziskovalna vprašanja. Od tega smo 2 hipotezi potrdile in 1 ovrgle ter s pomočjo intervjujev, analizo člankov in pregledom statističnih podatkov, odgovorile na raziskovalna vprašanja.

Sicer so davčne blagajne učinkovitejše kot prejšnji sistem, a glavno rešitev za vsesplošno plačevanje davkov vidimo v spremembi mišljenja države, podjetnikov in potrošnikov. Ti morajo delovati složno in prisluhniti drug drugemu, če želimo doseči cilje, ki so vsem v interesu. Država bi morala najprej podjetnikom zagotoviti ustrezne razmere in jim predvsem olajšati njihovo poslovanje. Prav tako je po mnenju podjetnikov davek občutno previsok in bi ga, če bi bil nižji, redno plačevali. Država bi se morala osredotočiti na ozaveščanje tako podjetnikov kot tudi potrošnikov o pomembnosti izdajanja oz. sprejema računa. Ti tega ne bi smeli videti kot zlo, temveč kot nekaj, kar je v dobrobit vsem nam. Rešitev pa ne leži samo na plečih države. Podjetniki bi se morali zavedati, da davki niso zgolj nekaj, kar zmanjšuje njihovo ekonomsko moč, temveč nekaj, kar jim hkrati ponuja ogromno ugodnosti (šolstvo, ceste, pokojnine itd.). Čeprav bi se na prvi pogled morda zdelo, da potrošniki nimajo nobene vloge pri izdajanju računov, pa so prav oni tisti, ki lahko razkrijejo največ kršitev in take vrste "inšpektorji" so nujno potrebni, vsaj dokler plačevanje davkov ne pride v navado vsem zavezancem.

Za optimizem, da se kljub oviram stvari dajo izboljšati, si bomo zapomnile besede, ki smo jih zasledile v enem izmed člankov: "Spremembe ne pridejo hitro, za to bo potrebo vložiti še ogromno truda, a s trdim delom in željo bomo počasi dosegli zastavljene cilje."

9. DRUŽBENA ODGOVORNOST

Z našo raziskovalno nalogo nismo želele kritizirati ali hvaliti sistema davčnih blagajn, temveč pridobiti mnenja različnih ljudi in si tako ustvariti čim širšo sliko o problematiki.

Namen raziskovalne naloge je izboljšati davčno kulturo Slovencev in ozaveščanje javnosti o pomembnosti plačevanja davkov in izdajanja računov. Hkrati smo predstavile prednosti in slabosti davčnih blagajn, kar pomaga, da spoznamo davčne blagajne iz večih stališč. Menimo, da so informacije v nalogi koristne tudi za FURS, ker smo vključile mnenja potrošnikov in podjetnikov.

Podjetnikom, ki so nam zaupali svoje poslovne skrivnosti, nismo želele škoditi, zato so ostali anonimni. So pa pridobljeni podatki koristni za Finančno upravo, saj opozarjajo na to, da izogibanje plačevanju davkov še zdaleč ni odpravljeno.

Med pisanjem raziskovalne naloge smo upoštevale in spoštovale interese vseh, ki so vključeni v našo nalogo, in se trudile podati čim bolj objektivne podatke. Spoštovale smo pravni red in hkrati prevzemamo odgovornost za vpliv, ki bi ga naša raziskovalna naloga zaradi kritične tematike lahko imela.

Priloga 1: Spletna anketa o vplivu davčnih blagajn na posameznika

Pozdravljeni!

Smo Dijakinja 1, Dijakinja 2 in Dijakinja 3. Delamo raziskovalno nalogo na temo davčnih blagajn in raziskujemo njihov vpliv na posameznika, podjetja in državo. Prosimo vas, da si vzamete par minut časa in rešite našo anketo ter nam tako pomagate zbrati podatke o vplivu davčnih blagajn na posameznika.

Hvala za sodelovanje.

1. Spol
 - a) Moški
 - b) Ženska

2. V katero starostno kategorijo spadate?
 - a) do 15 let
 - b) od 16-25 let
 - c) od 26 do 35 let
 - d) od 36 do 45 let
 - e) od 46 do 55 let
 - f) 56 let ali več

3. Ali se vam je v prejšnjem letu zgodilo, da vam prodajalec ni izdal računa?
 - a) Da
 - b) Ne
 - c) Mogoče

4. (Če ste pri prejšnjem vprašanju odgovorili z DA, odgovorite na naslednje vprašanje.)
Kolikokrat se vam je zgodilo, da vam prodajalec ni izdal računa?
 - a) Enkrat.
 - b) Dvakrat.
 - c) 3-5 krat.

d) Več kot petkrat.

5. (Če ste pri prvem vprašanju odgovorili z DA, odgovorite na naslednje vprašanje.) Kje vam prodajalec ni izdal računa? V/Na...

a) lokalu/kavarni

b) restavraciji

c) bencinski črpalki

d) trgovini

e) nočnem lokalu

f) tržnici

g) drugo: _____

6. Kako bi se odzvali, če ne bi prejeli računa?

a) Bilo bi mi vseeno.

b) Zahteval bi, da mi izdajo račun.

c) O tem bi obvestil davčno inšpekcijo.

7. Se vam je v prejšnjem letu zgodilo, da vas je ob izhodu iz poslovnega objekta ustavil davčni inšpektor?

a) Da

b) Ne

8. Na lestvici od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni – sploh se ne strinjam in 5 - se popolnoma strinjam, ocenite stopnjo strinjanja s trditvijo.

Davčne blagajne so učinkovite.	1	2	3	4	5
Inšpektorji dobro nadzorujejo izdajo računov.	1	2	3	4	5
Javnost je o sistemu davčnih blagajn dobro ozaveščena.	1	2	3	4	5
Davčne utaje so z uvedbo davčnih blagajn preprečene.	1	2	3	4	5
Uvedba davčnih blagajn je imela name osebno velik vpliv.	1	2	3	4	5

Priloga 2: Opomnik za intervjuje s podjetniki

1. Pred približno enim letom smo v Sloveniji začeli uporabljati davčne blagajne. Ali ste zaznali kakšne spremembe v vašem poslovanju zaradi njih in kakšne?
2. Ali vedno izdate račun? Če ne, komu ne izdate računa in zakaj?
3. Ali kljub davčnim blagajnam še vedno obstajajo možnosti kako prelisiti sistem?
4. V zadnjem letu naj bi poostrili nadzor nad kršitvami pri izdaji računov. Ali se kljub inšpektorjem in nagradni igri (kupci pošiljajo račune na FURS) ne bojite kazni, ki so precej visoke?

Priloga 3: Opomnik za poglobljeni intervju s Finančno upravo RS oz. direktorjem Igorjem Švarcem

1. V kateri gospodarski dejavnosti opazate največ neizdajanja računov oz. izdajanja davčno nepotrjenih računov?
2. Kakšne spremembe si je država obetala od uvedbe davčnih blagajn in ali so se le-te uresničile?
3. V čem se kažejo oz. kakšne/katere so najpogostejše kršitve v sistemu davčnih blagajn?
4. Kateri so ukrepi proti kršenju sistema davčnih blagajn?
5. Kako se je povečala zaježitev davčnih utaj oz. prekrškov v %, z uvedbo davčnih

blagajn?

6. V kateri gospodarski dejavnosti ste po uvedbi davčnih blagajn opazili največji doprinos v državni proračun?
7. Kako država nadzoruje kršitelje in kakšne so kazni za le-te?
8. Kateri so načini, kako je še vedno možno goljufati sistem davčnih blagajn?
9. Kako rešujete problem, kjer ni zadostnega internetnega signala, vendar zaradi narave poslovanja uporaba vezane knjige računov ni mogoča?
10. V naši anketi na vprašanje: "Ali vas je v preteklem letu ob izhodu iz poslovnega prostora ustavil davčni inšpektor?" skoraj nihče ni odgovoril pritrdilno. Ali se resnično premalo izvaja ta ukrep proti kršiteljem sistema davčnih blagajn ali pa se morda sploh ne izvaja?
11. Ali je smiselno, da država na podlagi nagradne igre (»Vklopi razum, zahtevaj račun«) nadzoruje davčne utaje/prekrške? Koliko kršiteljev ste na ta račun prijeli v preteklem letu?

Priloga 4 : Opomnik za poglobljeni intervju z zaposleno v Upravi za nadzor, Finančne uprave RS

1. V Sloveniji so pred enim letom uvedli davčne blagajne. Od kje ideja za uvedbo le-teh?
2. Kakšne spremembe ste si obetali od tega (koliko več denarja naj bi po pričakovanjih prišlo v državni proračun)?
3. Ali so se davčne blagajne uvedle samo zaradi denarja, ali imajo še kakšne druge prednosti? Če da, katere?
4. So se vaša pričakovanja po enem letu uresničila?
5. Kakšne so pomanjkljivosti davčnih blagajn in kako bi jih izboljšali?
6. Ali kljub davčnim blagajnam veliko podjetnikov še vedno ne prijavlja dobička oziroma ne upošteva sistema?
7. Kakšne so kazni za kršitelje in kako jih nadzorujete?
8. Kako pa je z davčnimi blagajnami v tujini?

VIRI IN LITERATURA

Spletni viri:

- 7 korakov za uvedbo davčne blagajne [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: <http://www.racunovodstvo-jecom.si/7-korakov-do-uspesne-uedbe-davcne-blagajne/> [15. 01. 2017]
- Davčne blagajne in vezane knjige računov [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: http://www.fu.gov.si/nadzor/podrocja/davcne_blagajne_in_vezane_knjige_racunov_v_kr/ [15. 01. 2017]
- Davčne blagajne kdaj in za koga [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: <http://mladipodjetnik.si/novice-in-dogodki/novice/davcne-blagajne-kdaj-in-za-koga> [15. 01. 2017]
- Delo, Vesna Bertoncej Popit, Kakšen je resnični obseg sive ekonomije v Sloveniji [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: <http://www.delo.si/gospodarstvo/kaksen-je-resnicni-obseg-sive-ekonomije-v-sloveniji.html> [21. 01. 2017]
- Devetmesečni učinki uvedbe davčnih blagajn [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Davcne_blagajne_in_VKR/Novice/2016/1601118_Ucinki_uedbe_davcnih_blagajn.pdf [15. 01. 2017]
- Finance.si, Darja Petrič, Davčne blagajne na Hrvaškem [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: <https://www.finance.si/8842799/Davcne-blagajne-na-Hrvaskem-vec-prijavljenih-prihodkov-a-hkrati-znizane-davcne-stopnje?cookietime=1485018241/> [16. 01. 2017]
- FURS, EOR [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Davcne_blagajne_in_VKR/Opis/Davcne_blagajne_-_splosno_nadzor_in_prekrski.pdf, str. 9 [15. 01. 2017]
- FURS, Načina izdaje računov [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Davcne_blagajne_in_VKR/Opis/Davcne_blagaj
- FURS, Nadzor in prekrški [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Davcne_blagajne_in_VKR/

Opis/Davčne blagajne - splosno nadzor in prekrški.pdf , str. 29 [15. 01. 2017]

- FURS, Sestava računa [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Davcne_blagajne_in_VKR/Opis/Davcne_blagajne_-_splosno_nadzor_in_prekrski.pdf , str. 16 [15. 01. 2017]
- FURS, ZOI [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: http://www.fu.gov.si/fileadmin/Internet/Nadzor/Podrocja/Davcne_blagajne_in_VKR/Opis/Davcne_blagajne_-_splosno_nadzor_in_prekrski.pdf , str. 9 [15. 01. 2017]
- Obseg sive ekonomije [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: http://www.protisiviekonomiji.si/dejstva/obseg_sive_ekonomije/ [21. 01. 2017]
- Sara Dobelšek, Siva ekonomija [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-174-8/prispevki/004.pdf> , str. 33,34 [15. 01. 2017]
- Sara Dobelšek, Siva ekonomija-posledice [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-174-8/prispevki/004.pdf> , str. 34,35 [15. 01. 2017]
- Učinki davčnih blagajn: gostinci plačali za skoraj petino več davka [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: <http://www.zurnal24.si/ucinki-davcnih-blagajn-gostinci-placali-za-skoraj-petino-vec-davka-clanek-270831> , objavljeno: 16. 5. 2016, 13.51 [15. 01. 2017]
- Ukrepi proti sivi ekonomiji [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: <http://www.protisiviekonomiji.si/ukrepi/> [21. 01. 2017]
- Zakon o davčnem potrjevanju računov [spletni vir] Dostopno na URL naslovu: http://www.fu.gov.si/nadzor/podrocja/davcne_blagajne_in_vezane_knjige_racunov_v_kr/ [15. 01. 2017]
- ZDavPR, Uradni list RS št. 57/15, 20. 07. 2015 ; <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7195>

Članki:

- Dernovšek Igor: »Davčne blagajne doslej prinesle 55 milijonov«, Finance, 19. 11. 2016, stran 5
- Fidermuc Katarina: »Igra z računi se je dobro prijela in bo ostala«, Delo, 13. 12. 2016, stran 9

- Grapulin Teja, Lipnik Karel: »Leto dni davčnih blagajn: 1,2 milijona glob, nepotrebni stroški, a večina se je sprijaznila«, Finance, 27. 12. 2016, stran 4
- Krobat Nina: »Davčne blagajne: večjih težav pri nas ne povzročajo«, Šentjurske novice, 03. 02. 2016, stran 9
- Lipnik Karel: »Davčne blagajne, drag eksperiment na ramenih davkoplačevalcev«, Finance, 27. 12. 2016, stran 5)
- Lorenci Glorija: »Bolje, da se šalimo, kot da se žalimo«, Večer – V soboto, 07. 01. 2017, stran 8
- Mezinec Petra: »Več gostov zdaj vzame račun in preslika kodo«, Gost, 18. 03. 2016, stran 13
- Pušnik Manja: »Slovenci nori na nagradno igro Fursa«, Dnevnik, 06. 04. 2016, stran 5
- Rus Urška: »Letos nagrade tudi za račune za delo na domu«, Dnevnik, 03. 01. 2017, stran 5
- STA: »Furs doslej za davčne blagajne zapravil 1,7 milijona evrov«, Finance, 14. 03. 2016, stran 10